

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 12/2'2020

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

[https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\)](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2))

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 липня 2020 р. № 886 (економічні науки).

Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 вересня 2020 р. № 1188 (юридичні науки).

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 р. № 353/10 (облік та аудит).

Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Префікс doi журналу: 10.37634/efp.

2020 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 29.12.2020

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 23 від 15 грудня

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2020
© "Економіка. Фінанси. Право",
2020

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 12/2'2020

(issued from 1994)

ISSN 2409-1944

[https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\)](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2))

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 02 July 2020 № 886 (economic sciences).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine on September 24, 2020 № 1188 (legal sciences).

Order of Audit Chamber of Ukraine on 21 December 2017 № 353/10 (accounting and audit).

Certificate of registration of a series of KV № 21620-11520PR dated October 12 2015.

Journal is awarded the international identification number ISSN 2409-1944 and included in the international Scientometrics base Index Copernicus.

Journal's doi: 10.37634/efp.

Founders:

Audit firm "Analytik" jointly with the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

Articles must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 23 dated December 15, 2020). Full or partial reprint of

the materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 29.12.2020

Format 60/84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office: 01001, Kyiv,

Khreshchatyk str., 44

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analytik", 2020
© "Economics. Finances. Law",
2020

Typography: LLC "International Business
Center"

Головний редактор

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України»

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бойко Антон Олександрович, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики, Сумський державний університет

Величко Олена Георгіївна, радник першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України

Вережубова Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, Білоруський державний економічний університет

Герасимович Анатолій Михайлович, д.е.н., професор, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Головач Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Евангелос Сіскос, д.е.н., професор, Університет Західної Македонії

Криштопа Ірина Ігорівна, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар Державного підприємства «Науково-дослідний і проектний інститут містобудування»

Полякова Євгенія Сергіївна, к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи, проректор з науково-педагогічної роботи (навчальний процес) Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., професор, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., професор, ректор Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка», Академік Академії економічних наук України

Тринчук Віктор Вікторович, к.е.н., доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Національного університету харчових технологій

Чижевська Людмила Віталіївна, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту Державного університету «Житомирська політехніка», академік Академії економічних наук України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Балгимбекова Гульнара, к.ю.н., завідувач кафедри конституційного та міжнародного права, Карагандинський державний університет ім. Е.А. Букетова

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління ПРАТ «Аудиторська фірма "Аналітик"», Заслужений юрист України

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України, полковник поліції

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., проф., заслужений юрист України, академік Міжнародної академії безпеки та конфліктології

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України

Мусін Куат Саніязданович, к.ю.н., старший викладач кафедри конституційного та міжнародного права, Карагандинський державний університет ім. Е.А. Букетова

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморського національного університету імені Петра Могили, академік Національної академії наук вищої освіти України

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна". Заслужений юрист України.

Яровий Анатолій Олександрович, к.ю.н., доцент, професор кафедри права публічного адміністрування Маріупольського державного університету, суддя у відставці

Відповідальний редактор: Поповецька-Демченко Леся Петрівна

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна

Editor-in-chief

Levchenko Valentyna Petrivna, Dr. Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine"

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Boiko Anton Oleksandrovych, PhD Economics, Associate Professor of Economic Cybernetics Department, Sumy State University

Velychko Olena Heorhiivna, Advisor to the First Vice Prime Minister of Ukraine - Minister of Economic Development and Trade of Ukraine

Verezubova Tatyana Anatolevna, Dr. Economics, Professor, Head of the Department of Finances, Belarusian State Economic University

Evangelos Siskos, Dr. Economics, Professor, University of Western Macedonia

Herasymovych Anatolii Mykhailovych, Dr. Economics, Professor, Kyiv National Economic University after Vadym Hetman

Holovach Tetiana Anatoliivna, Dr. Economics, Professor, Chief Scientist of the Scientific Laboratory for Criminal Police of the Educational and Scientific Institute № 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv

Kryshchopa Iryna Ihorivna, Dr. Economics, Professor, Professor of Accounting and Taxation Department, Kyiv National Economic University after Vadym Hetman

Mantsevych Yurii Mykolaiovych, Dr. Economics, Associate Professor, Scientific Secretary of the State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development"

Pollakova Yevheniia Serhiivna, PhD Economics, Associate Professor of Finances and Banking Department, vice-rector for scientific and pedagogical work, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»

Potyshniak Olena Mykolaivna, Dr. Economics, Professor, Professor of the Production, Business and Management Department of the Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasilenko

Prushkivskiy Volodymyr Hennadiiovych, Dr. Economics, Professor, First Vice-Rector of the Zaporizhia National Technical University

Tkachenko Serhii Anatoliiovych, Dr. Economics, Professor, Rector of the Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"», Academician of Academy of Economic Sciences of Ukraine

Trynchuk Viktor Viktorovych, PhD Economics, Associate Professor of tourism and hotel business department, National University of Food Technology

Chyzhevska Liudmyla Vitaliivna, Dr. Economics, Professor, Professor of the Production, Professor of Accounting and Auditing Department, State University "Zhytomyr Polytechnic", Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine

Members of the editorial board of Law Sciences:

Balгимбекова Gulnara, PhD Law, Head of the constitutional and international law department, Karagandy State University after E.A. Buketov.

Holovach Volodymyr Volodymyrovych, PhD Law, Head of the Board of the Audit Firm "Analitik", Honored Lawyer of Ukraine

Konstantinov Serhii Fedorovych, Dr. Law, Professor, Head of the Administrative Activity Department of the National Academy of Internal Affairs

Vasylynychuk Viktor Ivanovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Operational and Investigating Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel of the Police

Hlushkov Valerii Oleksandrovych, Dr. Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Academician of the International Security and Conflict Academy

Luts Volodymyr Vasylovych, Dr. Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Academician of National Academy of Law Sciences of Ukraine

Musin Kuat Saniiyazdanovych, PhD Law, Senior Lecturer of the constitutional and international law department, Karagandy State University after E.A. Buketov.

Ozerskyi Ihor Volodymyrovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process Department of Black Sea National University after Petro Mohyla, Academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine

Frytskiy Yurii Olehovych, Dr. Law, Professor, Head of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines Department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University, Honored Lawyer of Ukraine

Yarovyi Anatolii Oleksandrovych, PhD Law, Professor of Law and Public Administration Department, Mariupol State University, retired judge

Managing editor: Popovetska-Demchenko Lesia Petrivna

Issue Editor: Tumanian Anna Ohanesivna

ЗМІСТ

<i>М.Г. БОРТНІКОВА, Н.Р. СТАСЮК, Я.О. КРОХМАЛЬНА.</i> Особливості захисту прав інтелектуальної власності в умовах перетину товарами митного кордону України	5
<i>К.В. КОВТУНЕНКО, К.О. БОНДАРЕНКО.</i> Сучасний фінансовий контроль операцій на підприємстві: його сутність та особливості	10
<i>Н.В. МАШОШИНА, В.М. ПУРІХОВ, В.С. ШВАГІРЕВА.</i> Роль міжнародних маркетингових досліджень у сучасності	15
<i>В.В. МАТВІЄНКО, А.М. КОТЕНКО.</i> До питання правового режиму віртуальних активів в Україні та світі	18
<i>Л.О. ПЕТИК, А.З. ПЕТРОВИЧ, І.І. ПЕДЧЕНКО.</i> Податкова децентралізація в Україні: проблеми й перспективи	24
<i>М.В. ПОЛЕНКОВА.</i> Сучасний стан і тенденції розвитку аграрних підприємств, що спеціалізуються на тваринництві в Україні	29
ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ	
<i>М.В. ГРИЦЕНКО.</i> Податковий контроль як вид державного фінансового контролю	35
ІСТОРІЯ АУДИТУ УКРАЇНИ	
Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку	38

CONTENTS

<i>M.H. BORTNIKOVA, N.R. STASIUK, Y.O. KROKHMALNA.</i> Specific features of intellectual property rights protection under the crossing of customs border of Ukraine by goods	5
<i>K.V. KOVTUNENKO, K.O. BONDARENKO.</i> Modern financial control of operations at the enterprise: its essence and features	10
<i>N.V. MASHOSHYNA, V.M. PURIKHOV, V.S. SHVAHIREVA.</i> The role of international marketing research today	15
<i>V.V. MATVIENKO, A.M. KOTENKO.</i> On the legal regime of virtual assets in Ukraine and the world	18
<i>L.O. PETYK, A.Z. PETROVYCH, I.I. PEDCHENKO.</i> Tax decentralization in Ukraine: problems and prospects ...	24
<i>M.V. POLENKOVA.</i> Current state and trends of development of agricultural enterprises specializing in livestock in Ukraine	29
RESEARCH OF YOUNG SCIENTISTS	
<i>M.V. HRYTSENKO.</i> Tax control as a type of state financial control	35
HISTORY OF AUDIT IN UKRAINE	
Accounting, analysis, audit and taxation: a modern paradigm in conditions of sustainable development	38

БОРТНИКОВА
Мар'яна Григорівна
mariana.h.bortnikova@lpnu.ua

СТАСЮК
Назар Романович

КРОХМАЛЬНА
Ярина Олегівна

к.е.н., доцент, Національний
університет "Львівська
політехніка"

старший викладач, Національний
університет "Львівська політехніка"

студентка, Національний університет
"Львівська політехніка"

УДК 339.543: 347.77

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ПЕРЕТИНУ ТОВАРАМИ МИТНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

SPECIFIC FEATURES OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS PROTECTION UNDER THE CROSSING OF CUSTOMS BORDER OF UKRAINE BY GOODS

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\).1](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2).1)

BORTNIKOVA Mariana Hryhorivna – PhD in Economics, Associate Professor, National University "Lviv Polytechnic"

STASIUK Nazar Romanovych – Senior Lecturer, National University "Lviv Polytechnic"

KROKHMALNA Yaryna Olehivna – student, National University "Lviv Polytechnic"

У роботі досліджено проблеми захисту прав інтелектуальної власності при перетині товарами митного кордону України. Доведено необхідність реформування національної системи захисту прав інтелектуальної власності та приведення її до відповідності з міжнародним законодавством. Розглянуто запропоновані проекти змін вітчизняного законодавства, що сприятимуть імплементації механізмів ЄС стосовно захисту прав інтелектуальної власності на митниці та дозволить посилити боротьбу з контрафактною та піратською продукцією в умовах її переміщення через митний кордон України. У роботі описані найбільш поширені порушення у сфері прав інтелектуальної власності, серед основних, авторами виділені проблеми паралельного імпорту та патентного тролінгу. Зазначається, що важливим кроком у напрямі захисту прав інтелектуальної власності стало створення відповідного митного реєстру об'єктів таких прав у складі Єдиної автоматизованої системи Державної митної служби.

* * *

В работе исследованы проблемы защиты прав интеллектуальной собственности при пересечении товарами таможенной границы Украины. Доказана необходимость реформирования национальной системы защиты прав интеллектуальной собственности и приведения ее в соответствие с международным законодательством. Рассмотрены предлагаемые проекты изменений отечественного законодательства, способствующие имплементации механизмов ЕС по защите прав интеллектуальной собственности на таможене и позволят усилить борьбу с контрафактной и пиратской продукцией при ее перемещении через таможенную границу Украины. В работе описаны наиболее распространенные нарушения в области прав интеллектуальной собственности, среди основных авторами выделены проблемы параллельного импорта и патентного троллинга. Отмечается, что важным шагом в направлении защиты прав интеллектуальной собственности стало создание соответствующего таможенного реестра объектов таких прав в составе Единой автоматизированной системы Гостаможслужбы.

* * *

The paper investigates the problems of protecting intellectual property rights when goods crossing the customs border of Ukraine. The necessity of reforming the national system for the protection of intellectual property rights and bringing it into line with international legislation has been proved. The proposed projects of changes in domestic legislation, contributing to the implementation of the EU mechanisms for the protection of intellectual property rights at customs, and will allow to strengthen the fight against counterfeit and pirated products during their movement across the customs border of Ukraine are considered. Analyzed the main normative legal acts on the research problem, and developed a methodology for customs control and customs clearance of goods containing intellectual property.

The paper describes the most common violations in the field of intellectual property rights, among the main authors highlighted the problems of parallel import and patent trolling. It is noted that an important step towards the protection of intellectual property rights was the creation of an appropriate customs register of objects of intellectual property rights as part of the Unified Automated System of the State Customs Service. The specified system includes the established procedure for online registration of the corresponding objects of intellectual property rights, which makes it possible to reduce the time for consideration of applications and their placement.

It is indicated that the protection of intellectual property rights provides for an increase in the level of prevention and counteraction to the movement across the customs border of Ukraine of goods that violate such rights, and helps to cleanse the domestic market from counterfeit products. Today, a new Customs Register of Intellectual Property Objects is being formed and a center for operational expertise is being created.

Ключові слова: інтелектуальна власність, митне оформлення, майнові права, патентний тролінг, митний реєстр

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, таможенное оформление, имущественные права, патентный троллинг, таможенный реестр

Keywords: intellectual property, customs clearance, property rights, patent trolling, customs register

ВСТУП

Проблема реформування національної системи захисту прав інтелектуальної власності (ПІВ) та створення законодавчих ініціатив стосовно посилення захисту таких об'єктів набуває особливої актуальності серед юристів, економістів, юридичних та фізичних осіб, державних службовців, а особливо для представників митних органів, адже значна частина порушень ПІВ відбувається в умовах перетину товарами митного кордону країни.

Здійснення процедури митного оформлення та митного контролю в умовах перетину товарами митного кордону вимагає проходження перевірки на дотримання законодавства у сфері захисту ПІВ. У разі виявлення митними органами порушення ПІВ стосовно об'єктів, які зареєстровані в Митному реєстрі, то контрафактні та піратські товари конфіскуються та знищуються в законодавчому порядку.

МЕТА дослідження – розгляд, характеристика та визначення особливостей захисту прав інтелектуальної власності в умовах перетину товарами митного кордону України; аналіз основних правових аспектів регулювання прав інтелектуальної власності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою даної роботи є тематичні наукові праці, нормативно-правові акти, періодична література та інші літературні джерела за проблематикою дослідження. У процесі дослідження використані такі методи, як: метод спостереження, метод групування, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, метод узагальнення тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат певного виду діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності. Зміст права інтелектуальної власності складають особисті немайнові (духовна власність) і пов'язані з ними майнові права її суб'єктів. Зміст права інтелектуальної власності складають особисті немайнові й пов'язані з ними майнові права суб'єктів [10].

Відповідно до Закону України «Про захист авторського права й суміжних прав» предметами інтелектуальної власності є [12]:

- фірмове найменування, торгова марка, комерційна назва, бренд – загалом комерційне позначення;
- винаходи, розробки, корисні моделі, ноу-хау, технологія виробництва – загалом науково-технічні досягнення;
- комп'ютерні програми, додатки, танець, поезія, слова та музика до пісень або іншими словами аудіо-твори, фонограми, відеограми, мистецькі вироби – загалом об'єкти авторського й суміжних прав власності.

Відповідно до вищевказаного закону врегулювання спорів стосовно проблеми порушення авторського права є можливим у двох видах [8]:

1. Залучення відповідних компетентних правових органів до вирішення проблеми, а також здійснення подачі позовів до правових інстанцій чи судів.

2. Самостійне врегулювання проблем, які виникли, без допомоги відповідних осіб, таких як юрист, адвокат і консультант.

Станом на сьогодні найбільш поширеним способом врегулювання спорів є поєднання вищевказаних методів, оскільки за самостійного врегулювання надзвичайно важко грамотно захистити свої права інтелектуальної власності, без відповідних знань, тому необхідно забезпечити собі відповідну підтримку компетентної особи.

Українським законодавством передбачено великий спектр видів власності, а саме [7]:

Державна власність – власність держави на певні види інтелектуальної власності (офіційні позначення, герб, символ).

Спільна власність – власність, зокрема й інтелектуальна, що належить спільно кільком особам.

Приватна власність – найбільш розповсюджений вид власності на об'єкти авторського права (літературний твір, художні витвори в різних формах, виконання, комп'ютерні програми чи бази даних, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції).

Змішана власність – складний тип відносин (наприклад, державно-приватна власність), де є процес та механізм регулювання авторського права часто є проблематичним та непрозорим через брак юридично визначених понять та принципів.

Відповідно до такого різноманіття видів власності існує різна юридична база для врегулювання спорів, які виникають у процесі затвердження права інтелектуальної власності.

Слід зазначити, що певні положення Митного Кодексу України [13] спрямовані на захист прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України. Зокрема, ним передбачено порядок митного контролю й митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, основні етапи якого відображено на рис. 1.

Однак залишається дискусійне питання стосовно застосування вичерпання прав – це обмеження майнового права забороняти використання об'єкта інтелектуальної власності правовласником після того, як ним особисто або з його згоди об'єкт інтелектуальної власності було введено в оборот. На сьогодні у світовій практиці використовують три основні підходи до визначення принципу вичерпання прав:

- міжнародний – принцип, коли товар може бути реалізований на території будь-якої країни після першого введення в обіг;
- національний – принцип, коли товар може бути реалізований лише після введення товару правовласником в обіг усередині країни, тобто імпортер повинен підтвердити право на продаж у виробника продукції;
- регіональний – принцип, коли правовласник має право заборонити використання ТМ у межах регіону після введення в обіг на території однієї з країн регіону.

Рис. 1. Послідовність митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності (розроблено авторами, на підставі [13])

Стосовно українського законодавства, то в ньому відсутнє чітке визначення принципу вичерпання прав, однак на практиці Україна використовує міжнародний принцип. Тому КМУ розробив законопроект № 5699, який дає змогу пояснити використання міжнародного принципу – «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони інтелектуальної (промислової) власності», цей законопроект має можливість внормувати роботу Митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.

Проект закону № 5699 передбачав:

- принцип міжнародного вичерпання прав, який потрібний для паралельного імпорту;
- вдосконалення законодавства стосовно реєстрації промислових зразків та товарних знаків.

Деякі експерти вважають, що даний міжнародний принцип вичерпання прав знизить вартість імпортованих товарів через усунення можливостей на встановлення монопольних цін на імпортований товар.

Найпоширенішими видами порушень ПІВ є:

- порушення процедури імпорту товарів, які містять об'єкти ПІВ, які зі свого боку дістали назву – «паралельний імпорт», проте відповідно до Митного кодексу такі товари, які ввезені в даному порядку паралельного імпорту є «контрафактними», тобто це є неоригінальна продукція, це так звані фальсифікати оригінального товару [1].

- патентний тролінг, який передбачає недобросо-

вісну практику, яка провадиться суб'єктами зі зловживанням механізмів правової охорони прав на об'єкти права промислової власності, засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, їх певні товари та послуги [2].

У рамках проведення реформування у сфері захисту ПІВ внесено антипіратські зміни до Митного кодексу України, які передбачають детальне врегулювання питань відносно відшкодування витрат, завданих у зв'язку зі зберіганням товарів, а також їх знищенням власником ПІВ на відповідні об'єкти; окрім цього розширено перелік підстав для призупинення митного оформлення товарів, за ініціативою митного органу; запроваджено можливість дострокового випуску товарів, стосовно яких призупинено здійснення митного оформлення у зв'язку із підозрою в порушенні ПІВ; також запроваджено спрощену процедуру призупинення митного оформлення та знищення невеликих партій контрафактних і піратських товарів [3].

Крім вищевказаних змін у законодавстві, Міністерством фінансів України 9 червня 2020 р. видано два накази стосовно удосконалення механізму захисту ПІВ на митниці, а саме:

1. Наказ Міністерства фінансів № 281, який передбачає порядок застосування заходів для сприяння захисту ПІВ та взаємодії митних органів із правовласниками, декларантами та іншими зацікавленими особами [4]. Даним наказом сформовано єдиний підхід та порядок застосування митними органами заходів

до товарів, які підозрюються у порушенні ПІВ, а також стандартизовано форми взаємодії з правласниками та декларантами.

2. Наказ Міністерства фінансів № 282, яким затверджено зміни до Порядку реєстрації у Митному реєстрі об'єктів ПІВ, які законодавчо охороняються [5]. У даному наказі вдосконалено процедуру реєстрації ПІВ у Митному реєстрі, та запроваджено форми заяв, які використовуються в країнах Європейського Союзу, а також переведено в електронну форму комунікації між правласниками та Державною митною службою України.

Реалізація наведених нормативно-правових актів сприятиме імплементації механізмів ЄС для захисту ПІВ на митниці та дозволить посилити боротьбу з контрафактною та піратською продукцією в умовах її переміщення через митний кордон України.

Впродовж останніх років головним надбанням є оцифрування реєстру, а саме – «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності» Єдиної автоматизованої системи Державної митної служби [9], яка включає в себе встановлений порядок онлайн реєстрації відповідних об'єктів права інтелектуальної власності, що дозволить скоротити строк розгляду заявок та їхнє розміщення. Окрім цього зосереджено увагу на захисті належних майнових прав на об'єкти ПІВ. А також формування відповідної бази документів: форми заяви; примірника об'єкту ПІВ; заяви, що підтверджує наявності майнових прав; квитанції про сплату збору за підготовку до реєстрації авторського права; постанови стосовно використання об'єкта ПІВ (у випадку реєстрації комп'ютерної програми); характеристики об'єкту ПІВ тощо [8].

Відповідно до думки експертів митне призупинення на базі реєстру використовується для:

– виробників і дистриб'юторів, які використовують митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності для боротьби із паралельним імпортом, коли товар виготовлений легально закордоном, і ввозиться без дозволу власника;

– запобіганню патентного тролінгу, коли недобросовісні особи створюють перешкоди під час імпорту легальних товарів.

Згідно із положенням про реєстр правласники мають змогу вносити відповідну інформацію про об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до чинного законодавства, після чого митні органи повинні вживати заходи стосовно переміщення через митний кордон України контра фактних товарів.

Захист ПІВ передбачає підвищення рівня запобігання та протидії переміщенню через митний кордон України товарів, що порушують ПІВ, та очищенню вітчизняного ринку від контрафактної продукції. На сьогодні здійснюється формування нового Митного реєстру об'єктів інтелектуальної власності та створення центру оперативної експертизи.

ВИСНОВКИ

Проблема ефективного захисту інтелектуальної власності стає актуальнішою та гострішою в умовах зростаючої комерціалізації мистецтва та творчих здобутків, глобалізації торгівлі, масштабного збільшення

виготовлення підробок та копій, і зростанню контрабанди.

Відповідно проблема стосовно якісного та надійного захисту авторського та суміжних прав щоразу збільшуватиме свою актуальність у найближчі десять років. Тому необхідно володіти великим обсягом знань у цій нелегкій боротьбі за право інтелектуальної власності, адже є чимало недобросовісних осіб, які полюють за інтелектуальними надбаннями.

Список використаних джерел:

1. Захист прав інтелектуальної власності на митниці. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA010126

2. Що таке патентний тролінг? URL: <https://taxlink.ua/ua/analytics/intelektualna-vlasnist/shcho-take-patentniy-troling/>

3. Захист прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA013303

4. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку застосування заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності та взаємодії митних органів з правласниками, декларантами та іншими заінтересованими особами та Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України» від 09 червня 2020 року № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0549-20#Text>

5. Наказ Міністерства фінансів України «Про внесення змін до Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону» від 09 червня 2020 року № 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0548-20#Text>

6. Захист прав інтелектуальної власності на митниці. URL: <https://colares.ua/ua/news/zahist-prav-intelektualnoyi-vlasnosti-na-mitnici->

7. Правовий захист інтелектуальної власності в Україні: проблеми та перспективи розвитку. URL: <https://zkg.ua/yurydychni-posluhy-praktyku/pravovyi-zakhyst-intelektualnoi-vlasnosti/>

8. Як зареєструвати авторське право: процедура та особливості. URL: <https://gurt.org.ua/articles/34410/>

9. Діють зміни щодо реєстрації в митному реєстрі ір-об'єктів і заходів захисту ір-прав: що кажуть юристи? URL: <https://pravo.ua/dijut-zmini-shhodo-reiestracii-v-mitnomu-reiestri-ir-ob-iektyv-i-zahodiv-zahistu-ir-prav-shho-kazhut-juristi/>

10. Поняття і види права інтелектуальної власності. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9853/>

11. Аналітична записка «Виконання Україною зобов'язань щодо реформування захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні», автор Є. Ангел, науковий співробітник ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», м. Київ 2018.

12. Закон України «Про захист авторського права й суміжних прав» № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р., № 703-ІХ від 16.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

13. Митний Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI, № 924-ІХ від 29.09.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

References

1. Protection of intellectual property rights at customs. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA010126 (in Ukrainian).

2. What is patent trolling? URL: <https://taxlink.ua/ua/analytics/intelektualna-vlasnist/shcho-take-patentniy-troling> (in Ukrainian).

3. Protection of intellectual property rights when moving goods across the customs border. URL: <https://uz.ligazakon.ua/>

ua/magazine_article/EA013303 (in Ukrainian).

4. Order of the Ministry of Finance of Ukraine “On approval of the Procedure for the application of measures to promote the protection of intellectual property rights and interaction of customs authorities with rightholders, declarants and other interested parties and Amendments to some regulatory legal acts of the Ministry of Finance of Ukraine” dated June 9, 2020 No. 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0549-20#Text> (in Ukrainian).

5. Order of the Ministry of Finance of Ukraine «On Amendments to the Procedure for Registration in the Customs Register of Intellectual Property Rights Protected in Accordance with the Law» of June 9, 2020 № 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0548-20#Text> (in Ukrainian)

6. Protection of intellectual property rights at customs. URL: <https://colares.ua/ua/news/zahist-prav-intelektualnoyi-vlasnosti-na-mitnici-> (in Ukrainian).

7. Legal protection of intellectual property in Ukraine: problems and prospects of development. URL: <https://zkg.ua/yurydychni-posluhy-praktyky/pravovyi-zakhyst-intelektualnoi-vlasnosti/> (in Ukrainian).

8. How to register copyright: procedure and features. URL: <https://gurt.org.ua/articles/34410> (in Ukrainian).

9. Changes in registration in the customs register of ip-objects and measures for protecting ip-rights are in force: what do the lawyers say? URL: <https://pravo.ua/dijut-zmini-shhodo-reiestracii-v-mitnomu-reiestri-ir-ob-iektiv-i-zahodiv-zahistu-ir-prav-shho-kazhut-juristi/> (in Ukrainian).

10. The concept and types of intellectual property rights. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9853/> (in Ukrainian).

11. Analytical note “Fulfillment of Ukraine's obligations to reform the protection of intellectual property rights at the customs border”, author Ye. Anhel, researcher at the NGO “Institute for Economic Research and Policy Consulting”, Kyiv 2018. (in Ukrainian).

12. Law of Ukraine “On protection of copyright and related rights” № 3792–XII of 23.12.1993 № 703–IX of 16.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (in Ukrainian).

13. Customs Code of Ukraine, 13.03.2012 № 4495–VI, № 924–IX 29.09.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (in Ukrainian).

КОВТУНЕНКО
Ксенія Валеріївна
k.v.kovtunenka@mzeid.in

УДК 336.025(477)

БОНДАРЕНКО
Катерина Олегівна
kate.bondarenko@mzeid.in

**СУЧАСНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ
ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ЙОГО
СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ**

**MODERN FINANCIAL CONTROL OF
OPERATIONS AT THE ENTERPRISE: ITS
ESSENCE AND FEATURES**

д.е.н., професор, зав. кафедри,
Одеський національний
політехнічний університет

магістрант, Одеський
національний політехнічний
університет

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\).2](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2).2)

KOVTUNENKO Kseniia Valerivna – Doctor of Economics, Professor, Head of department, Odesa National Polytechnic University

BONDARENKO Kateryna Olehivna – master, Odesa National Polytechnic University

На сучасному етапі в Україні питання встановлення уніфікації управління державними фінансами залишається невирішеним. Існують розбіжності у законодавстві держави. Зростання української економіки на сучасному етапі призводить до додаткової потреби у фінансовому контролі. У статті представлено дослідження концепції фінансового контролю. Досліджено основні типи фінансового контролю, його цілі та завдання. Автори підкреслюють важливість внутрішнього фінансового контролю організацією та ключові етапи його розвитку. Також досліджено типи зовнішнього контролю та особливості їх застосування.

* * *

The purpose of the paper is to improve institutions and legislation on public finance management in Ukraine, to define the concept of "financial control", to consider the process of development and formation of financial control, to highlight the financial control's features, to justify the need for long-term financial control.

Financial control and financial management in the enterprise are very important for every state. The current state of economic improvement in Ukraine should increase the role of the state in regulating the economy in order to identify differences between the law, recognizing the standards and functioning of financial control. At the present stage in Ukraine, the issue of establishing unification of public finance management remains unresolved: there is a discrepancy in state legislation. The Ukrainian economy's growth leads to an additional need for financial control in a moment. Thus, its role and importance in securing the assets of different types of members' organizations, the equipment's efficiency, labour and finance.

The paper is devoted to the key issues of finding ways to ensure financial control in the organization and the regulatory framework in this area. The paper presents an overview of financial control by state (local) resource management and their use, as well as financial control of public administration by the state external financial regulator (audit), the Ministry of Finance on behalf of the Verkhovna Rada of Ukraine, and public finance management, including internal management and internal audit, which are provided by current legislation.

In the paper was presented a study of the financial control's concept. The main types of financial control, its goals and objectives are researched. The author emphasizes the importance of the organization's internal financial control and the key stages of its development. The types of external control and features of their application were also researched. In conclusion the Ukrainian financial management's current state is researched.

Ключові слова: фінансовий контроль, управління фінансами, зовнішній контроль, внутрішній контроль

Keywords: financial control, financial management, external control, internal control

ВСТУП

У контексті змін у економіці та культурі світу сьогодні, подолання наслідків кризи, важливого значення у розвитку громади набуває результат спільних зусиль науковців та професіоналів у галузі фінансового контролю.

Крім того, покращення ринкових відносин, інтеграція ресурсів різних галузей та невизначеність зовнішнього середовища роблять менеджмент більш складним. У виборі відповідних рішень особливо важливо мати надійні дані, які можуть висвітлити фінансове становище в сегменті бізнесу, гарантуючи його «прозорість» для інвесторів, асоційованих компаній та керівників.

Економічні вигоди сучасного бізнесу значною мірою визначаються конструкцією та ефективністю системи управління, яка базується на взаємозв'язку між такими поняттями як: планування (оцінка), фі-

нансовий облік, вимірювання та управління. Особливе місце у цих системах слід відводити фінансовому контролю, щоб він відіграв важливу роль і був корисним інструментом у процесі дослідження діяльності бізнесу, вибору та реалізації стратегії управління, про які багато менеджерів часто забувають [1].

Сучасний стан фінансового контролю в Україні відзначається значними змінами, які впливають на всі аспекти управління фінансами. Стосовно державного фінансового контролю, сьогодні відбувається зміна всього цього: фінансовий контроль переходить до кращого стану, важливіші завдання вирішуються негайно. Це зосереджено на керівнику кожної фінансової установи, який звітується перед усіма галузями, що принаймні певною мірою впливають на витрати бюджету та державне майно.

Значний внесок у вивчення питань, що стосуються процесів фінансового контролю здійснили такі науковці: О.О. Татуєв, Н.І. Овчарова, О.Н. Галюта,

М.А. Залевська [1], К.В. Ковтуненко, О.В. Нестеренко [2], Н.С. Вітвицька, І.Ю. Чумакова [3], А.Д. Бутко, Б.М. Марченко [4], І.Е. Германчук, Н.І. Стефанюк, В.Г. Рубан, О.І. Александров [5], Б.П. Адамик [6] та ін.

МЕТА статті – вдосконалити інститути та законодавство з управління державними фінансами в Україні, визначити поняття «фінансовий контроль», розглянути процес розвитку та становлення фінансового контролю, виділити особливості фінансового контролю, обґрунтувати необхідності перспективного фінансового контролю.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дії компанії доводять, що якість управлінських рішень безпосередньо залежить від якості організації фінансового контролю, оскільки саме контроль закладає основи для розробки моделі управління змінами, яка призведе до поліпшення ефективності бізнесу, а також дозволить їй підтримувати стабільність та незалежність у нових умовах для людей. Отже, хороша модель управління ефективністю може працювати добре лише завдяки вдосконаленню та досягненню належного фінансового контролю.

Отже, важливість та відповідальність посилення фінансового контролю є однією з функцій супровідної документації управління для досягнення цілей реалізації, які, також, мають знайти нові шляхи для його вдосконалення.

Від часу прийняття Стратегії розвитку системи державного фінансового контролю у 2003 р. було розроблено понад десяток законопроектів, які підривають деякі вдосконалення управління державними фінансами. В основоположних принципах фінансового управління чітко не вказано поняття державного фінансового управління та структура його структури, їхня сила та функції [2].

Важливим питанням, що вимагає більшого нагляду, є розробка основи стратегічного планування – нагляд за виконанням та реалізацією стратегій планування результативності.

Слід зазначити, що Міністерство економіки та Міністерство фінансів не можуть забезпечити повне фінансування своєї діяльності. Усе це призвело до економічного спаду на порядку денному ключових країн із моменту затвердження, що призвело до реального ризику подальшого фінансового ризику в економіці. Як результат, більшість невирішених у рамках державних функцій питань, ще мають бути вирішені.

РЕЗУЛЬТАТИ

На стан сучасної економіки вплинуло ряд факторів, зокрема розвиток правопорушень, пов'язаних із незаконним розподілом товарів. Ось чому фінансовий контроль сьогодні важливий як ніколи раніше. Безпосередня робота системи фінансового контролю та його обладнання дозволить контролювати свідоме споживання, а також законність та точність створення даних про стан бізнесу.

Фінансовий контроль – це сукупність практик та зусиль, докладених працівниками, здатних регулювати дотримання державними та діловими організаціями законів, процесу проектування, розподілу та використання обладнання на даний момент та забезпе-

чення надійного руху коштів.

Фінансовий контроль підприємства – це необхідність забезпечити ефективність організації відповідними до потреб ресурсами (у формі витрат) або усунутих у промислових операціях. Крім того, це дозволяє контролювати рівень платежів та податкову дисципліну у вищезазначених установах.

Метою впливу фінансового контролю є фінансові взаємовідносини, які є результатом створення та використання фінансових ресурсів у кожній ланці фінансової системи. Також вивчаються ділові відносини, тому фінансовий контроль схожий на господарський. Фінансовий контроль зазвичай платить лише державній частині бізнесу, але для деяких (через податкові декларації тощо) це стосується і приватного сектору. Суть фінансового контролю полягає в його функціях: нагляді за державним бюджетом, вивченні строків та виконання зобов'язань перед бюджетом та розподіл бюджету. Фінансовий контроль забезпечує дотримання чинних норм стосовно оподаткування, іноземної валюти та зовнішньої торгівлі. Фінансовий контроль – це функція фінансування, метою якої є підтримка балансу між потребами багатих та бідних. Для функціонування фінансового контролю необхідно його верховенство – визначення меж, методів, стандартів поведінки, встановлення норм регулювання.

Основними принципами фінансового контролю є:

- забезпечення фінансової безпеки саморегулювання;
- доцільність різних тем фінансової відповідальності;
- покращення умов ведення бізнесу кожної складової фінансового процесу та його раціональному, ефективному та законному застосуванні;
- піклування про фінансові потреби бізнес-компаній, посилюючи їх відповідальність за переваги їх діяльності;
- покращення результатів ділової політики [3].

Фінансовий контроль – це корисний інструмент, за допомогою якого заохочені користувачі можуть вдосконалити управління. Крім того, на концепцію та практику фінансового контролю впливають норми, що регулюють фінансові відносини.

Інститут фінансового контролю у сучасній галузі має масу невідповідностей та суперечностей, що стосуються унікальності продуктів, методів та прийомів, інструкцій та завдань; розроблення документації та процесів перегляду, а також процедур реалізації переваг фінансового управління та спеціалізованих рішень. Потреба у розв'язанні проблеми схоже ще більше посилюється тим, що поточний процес витрат певний час на інтернаціоналізацію інтеграції та впровадження технології управління фінансами.

Об'єктами фінансового контролю є процес створення, впорядкування та використання фінансів, засоби різних бухгалтерських міркувань (дохід, інвестиції в організаційний розвиток, податкові відрахування тощо).

Найважливішою основою фінансового контролю є суб'єкти управління, оскільки саме на них покладено обов'язок дослідити ділове середовище відповідно до чинних норм [4].

Суб'єктами фінансового контролю є:

- державні органи;

- організаційні підрозділи, розташовані в компаніях та державних установах, органах місцевого самоврядування та бізнесу;
- недержавні спеціалізовані установи;

– професіонали, які працюють, виконують свої обов'язки відповідно до норм і правил.

Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю представлено на рис. 1.

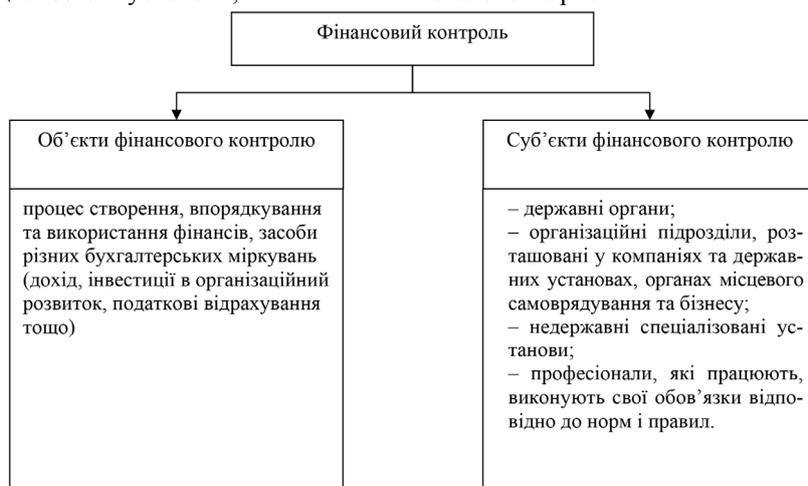

Рис. 1. Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю

Основою процесу фінансового контролю є оцінка предмету чи ситуації з метою вивчення закономірностей їх появи, вдосконалення та зміни, їх ефективності в кожній галузі.

До функцій фінансового контролю належать:

- аналіз – включає різноманітні моніторингові дії, вивчення поточної практики стосовно використання державних коштів; виявлення відмінностей у формуванні доходів та витрат; зміни у фінансах державних компаній (робочі місця, операції, інші органи); аналіз причин змін (вивчення фактів, що призвели до тієї чи іншої різниці, встановлення особи правопорушника);
- коригування – включає розробку додатків для усунення фінансових порушень компаній та організацій, інших питань управління;
- профілактичні заходи – включаються у розроблення заходів для запобігання злочинності, покращення фінансової дисципліни, підвищення ефективності фінансового управління, вдосконалення нових методів та засобів контролю на основі даних опитування [5].

Управління фінансами можна визначити як роботу санкціонованих державою суб'єктів, органів місцевого самоврядування та неурядових структур. Націлено на встановлення термінів та точність плану, важливість і повноту надходження коштів стосовно вартості, точності та доцільності їх виконання, мети реалізації та витрати центрального та місцевих бюджетів міста та автономної області, норми, встановлені законом із метою розвитку для всіх учасників фіскальної політики та забезпечення належного фінансового контролю у державі.

Нормативно-правове забезпечення фінансового контролю – це сукупність правових та оперативних правил, які повно або частково регулюють певні аспекти фінансового управління [6].

Основні нормативно-правові акти у сфері фінансового контролю наведені на рис. 2.

Ці закони важливі для фінансового контролю. Слід зазначити, що встановлена політика управління фінансами в Україні є абсолютно ненадійною. Це пов'язано головним із тим, що в Україні відсутній закон, який регулював би функціонування фінансового контролю. Так, основні моменти фінансового контролю, загальні умови з погляду його реалізації містяться в правових моделях, які ще не введені у закон. Крім того, багато законів, що регулюють фінансовий контроль в Україні, є чутливими до європейських потреб [7].

На даний час фінансовий контроль здійснюють правоохоронні органи та адміністрація, а також спеціалізовані установи, які контролюють фінанси всіх фінансових установ (установ, організацій, громадян тощо).

Оскільки державний фінансовий контроль призначений для реалізації державної фіскальної політики, для створення функцій з управління фінансами всієї країни, це стосується як державних органів, так і для недержавних – комерційні організації та громадськість. Отже, можна встановити важливість фінансового контролю для кожного з цих проєктів.

Фінансовий контроль державних організацій – це насамперед управління розробленням, затвердженням та виконанням бюджетів усіх рівнів та додаткових бюджетів, а також управління керує фінансами державних компаній та організацій, банків та фінансових установ [8].

Фінансовий контроль з боку державних організацій недержавної сфери економіки та населення впливає лише на одну сферу їх фінансової дисципліни, тобто виконання таких зобов'язань:

- податки та інші платежі;
- нагляд за законністю та швидкістю використання коштів та позик;
- дотримання правил, встановлених політикою руху грошових потоків, збору та розкриття інформації. Діяльність фінансового регулюючого органу регулюється законами, що містяться в нормативних документах, відповідно до законів України, Цивільного кодексу України, Податкового кодексу України, Видавничої політики України.

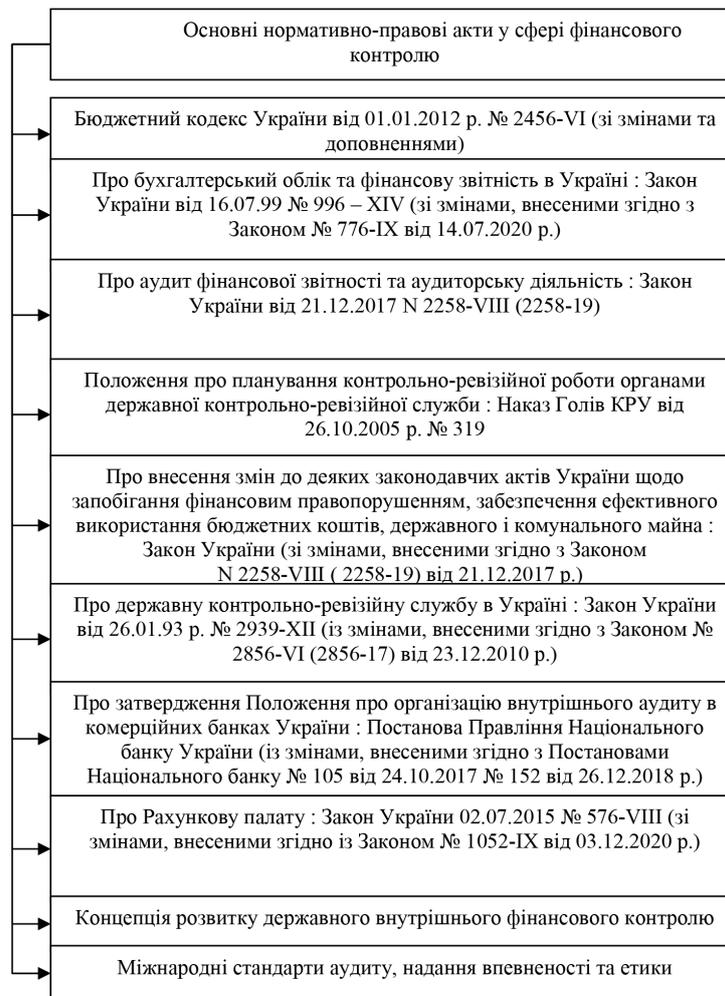

Рис. 2. Основні нормативно-правові акти у сфері фінансового контролю

Процес аудиту – це процес фінансового контролю, який займається вивченням певних питань фінансового ринку чи інших сфер інформації, отриманням інформації від тих, хто відповідальний, включаючи інспекцію району та інші питання.

Важливою частиною фінансового контролю є ревізія, яке є результатом спеціалізованих операцій. Висуваються вимоги до вироблення політики та проходять регулярні перевірки. Ревізії поділяються на документальні та фактичні, планові та незаплановані [9].

Внутрішній фінансовий контроль є невід’ємною частиною загального фінансового контролю. Загалом, метою роботи внутрішнього контролю повинно бути розуміння зберігання та використання різних ресурсів бізнес-організацій, з метою забезпечення продуктивності його діяльність, з найбільшою стабільністю та зростанням в умовах конкуренції. Функціями внутрішнього фінансового контролю є:

- допомога у збиранні заробітної плати, тобто нагляд за виконанням роботи працівниками;
- підтвердження фінансової інформації, її достовірності;
- контроль безпеки обладнання організації;
- надання контролюючому органу необхідної інформації стосовно кожного випадку;
- захист від випадків правопорушень, переслідувань, втручання шляхом дотримання превентивних заходів;

- вдосконалення дисципліни облікової роботи.

Досягнення загальної мети внутрішнього контролю контролюється за допомогою комбінації різних його компонентів для досягнення наступних показників, які можна використовувати для визначення функції управління та розвитку організації:

- дотримання діяльності організації щодо реалізації дій та стратегій;
- тверде створення організацій через фінансові, комерційні та юридичні аспекти нагляду;
- управління та ведення поточних фінансово-господарських операцій;
- особиста безпека;
- відповідний рівень повноти та точності вихідних даних та якість даних, необхідних для успішного заповнення та управління належним судженням;
- збільшення собівартості праці, зниження собівартості продукції та обігу, поліпшення фінансової та операційної ефективності галузі;
- практичне та економічне використання всіх видів обладнання;
- дотримання персоналом та іншими працівниками організації правил та норм, встановлених керівництвом;
- дотримання положень закону та норм, виданих українською поліцією та її відомствами, а також уповноваженими міською владою [10].

Ці та багато інших завдань визначають форму-

вання внутрішнього фінансового контролю.

Якщо розглядати приватний сектор у галузі фінансового контролю України, то варто зазначити, що процес вдосконалення все ще відбувається: відбувається завершення всіх практик управління, як у діяльності дослідницьких фірм, так і в списку різних проєктів. На додаток до всього вищезазначеного, процес реформування стосувався й інших питань управління, таких як фінансовий менеджмент, фінансовий контроль тощо [11].

Що стосується перспективи вдосконалення фінансового контролю в Україні, слід зазначити, що після нинішніх реформ контроль буде кращим, він набуде характеристик відповідності міжнародному законодавству, таких як: державне управління фінансами буде вносити внутрішній характер і на всіх рівнях управління бюджетом застосовуватиметься процес належного фінансового контролю. Усе це врешті-решт буде корисним для управління фінансами в Україні та наблизить його до європейських стандартів.

ВИСНОВКИ

У контексті цієї статті було представлено дослідження концепції фінансового контролю. Досліджено основні типи фінансового контролю, його цілі та завдання. Автор підкреслює важливість внутрішнього фінансового контролю організацією та ключові етапи його розвитку. Також було досліджено типи зовнішнього контролю та особливості їх застосування. На завершення досліджено сучасний стан управління фінансами в Україні.

У роботі було визначено поняття «фінансовий контроль», розглянуто процес розвитку та становлення фінансового контролю, виділено особливості фінансового контролю, обґрунтовано необхідності перспективного фінансового контролю.

Розвиток основних функцій сучасного фінансового контролю вплинув на його нову організацію на основі відкритості, вічності з боку кожного, хто бере участь у фінансових відносинах.

Визначено стан фінансового контролю України. Отже, не дивлячись на діяльність уряду стосовно вдосконалення нарощування потенціалу та управління фінансами, його процеси, концепції підтримки потребують подальших змін і реформ, включаючи сучасні правила державного управління, який покаже всі переваги програмно-цілового бюджетування.

Список використаних джерел

1. Татуев А.А., Овчарова Н.И., Галюта О.Н., Залевская М.А. Современный финансовый контроль: вызовы, противоречия и цифровые инструменты развития. *Финансы и кредит*. 2018. № 12. С. 2661–2677.
2. Ковтуненко К.В., Нестеренко О.В. Фінансування діяльності вітчизняних підприємств у сучасних умовах:

види та особливості структури джерел. *Бізнес Інформ*. 2016. № 10. С. 303–308.

3. Державний фінансовий контроль: навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / Н.С. Вітвицька та ін. К.: КНЕУ, 2003.

4. Бутко А.Д., Марченко Б.М. Внутрішній фінансовий контроль у системі фінансового контролю держави. *Фінанси України*. 2003. № 8. С. 127–136.

5. Германчук І.Е., Стефанюк Н.І., Рубан В.Г., Александров О.І. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит. Київ: НВП «АВТ», 2004. 424 с.

6. Адамык Б.П. Національний банк і грошово-кредитна політика. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 278 с.

7. *Фінанси: курс для фінансистів* / за ред. В.І. Оспіщева. К.: Знання, 2008. 567 с.

8. Взаємовідносини платників податків із контролюючими органами: методичний посібник. *Баланс. Бібліотека бухгалтерів*. 2003. № 1. С. 4–28; 42–56; 80–93.

9. *Финансовый контроль: международный опыт* / Г.М. Азаренкова та ін. Киев: УБД НБУ, 2013. 429 с.

10. *Финансовый контроль на предприятии: все аспекты и порядок его организации*. URL: <https://rdv-it.ru/company/press-center/blog/finansovyy-kontrol-na-predpriyatii/>

11. Бюджетна система України / С.І. Юрій та ін. К.: НІОС, 2000.

References

1. Tatiev A.A., Ovcharova N.I., Galyuta O.N., Zalevskaya M.A. Modern financial control: challenges, contradictions and digital development tools. *Finance and Credit*. 2018. № 12. pp. 2661–2677. (in Russian).
2. Kovtunencko K.V., Nesterenko O.V. Financing of domestic enterprises in modern conditions: types and features of the structure of sources. *Business Inform*. 2016. № 10. pp. 303–308. (in Ukrainian).
3. State financial control: a textbook / N.S. Vityvtska, et.al. Kyiv: KNEU, 2003. (in Ukrainian).
4. Butko A.D., Marchenko B.M. Internal financial control in the system of financial control of the state. *Finance of Ukraine*. 2003. № 8. pp. 127–136. (in Ukrainian).
5. Hermanchuk I.E., Stefaniuk N.I., Ruban V.H., Alexandrov O.I. State financial control: audit. Kyiv: NVP «AVT», 2004. 424 p. (in Ukrainian).
6. Adamyk B.P. National Bank and Monetary Policy. Ternopil: Carte Blanche, 2002. 278 p. (in Ukrainian).
7. *Finance: a course for financiers* / ed. V.I. Ospishev. Kyiv: Knowledge, 2008. 567 p. (in Ukrainian).
8. The relationship of taxpayers with regulatory authorities. *Balance. Accountant's library*. 2003. № 1. pp. 4–28; 42–56; 80–93 (in Ukrainian).
9. Financial control: international experience / H.M. Azarenkova, et.al. Kyiv: UBD NBU, 2013. 429 p. (in Russian).
10. Financial control at the enterprise: all aspects and the order of its organization. URL: <https://rdv-it.ru/company/press-center/blog/finansovyy-kontrol-na-predpriyatii/> (in Russian).
11. Budget system of Ukraine / S.I. Yurii, et.al. Kyiv: NIOS, 2000. (in Ukrainian).

МАШОШИНАНаталія Вікторівна
nattalia.mash@gmail.comстудентка, Одеський національний
політехнічний університет**ПУРИХОВ**В'ячеслав Максимович
purihovslava@ukr.netстудент, Одеський національний
політехнічний університет**ШВАГІРЕВА**

Власта Сергіївна

старший викладач, Одеський
національний політехнічний
університет

УДК 339.138

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНОСТІ**THE ROLE OF INTERNATIONAL MARKETING RESEARCH TODAY**DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2).3)**MASHOSHINA Nataliia Viktorivna** – student, Odesa National Polytechnic University**PURIKHOV Viacheslav Maksymovych** – student, Odesa National Polytechnic University**SHVAHIREVA Vlasta Serhiivna** – Senior Lecturer, Odesa National Polytechnic University

Ті компанії, які виходять на експорт, крім збільшення своїх обсягів реалізації товару і зниження уразливості від внутрішнього ринку, мають доступ до нових сучасних практик і технологій розвитку бізнесу. Усе це задає темпи розвитку міжнародного ринку. Головне призначення міжнародних маркетингових досліджень полягає в тому, щоб за допомогою виявлення актуальних потреб споживачів на закордонних ринках сформуванати напрямок розвитку підприємства для задоволення цих потреб, таким способом обходячи конкурентів. Дослідження ринку є тільки складовим елементом цього процесу, хоч і найбільш важливою його частиною. Пов'язано це з необхідністю враховувати насамперед вимоги ринку, що може створити передумови для усунення існуючих недоліків у зовнішньоекономічній діяльності й позитивно відбитися на перспективі розвитку фірм.

* * *

Те компании, которые выходят на экспорт, кроме увеличения своих объемов реализации товара и снижения уязвимости от внутреннего рынка, имеют доступ к новым современным практикам и технологиям развития бизнеса. Всё это задает темпы развития международного рынка. Главное назначение маркетинговых исследований состоит в том, чтобы посредством выявления актуальных потребностей потребителей на зарубежных рынках задать направление развития предприятия для их удовлетворения, таким образом обходя конкурентов. Исследование рынка является только составным элементом данного процесса, хотя, и наиболее важной его частью. Связано это с необходимостью учитывать прежде всего требования рынка, что может создать предпосылки для устранения существующих недостатков во внешнеэкономической деятельности и положительно отразиться на перспективе развития фирм.

* * *

The main purpose of international marketing research is to identify the current needs of consumers in foreign markets to set the direction of enterprise development to meet them, thus bypassing competitors. Market research is only an integral part of this process. Although, the most important part of it. This is due to the need to take into account primarily the requirements of the market, which can create the conditions for eliminating existing shortcomings in foreign economic activity and have a positive impact on the prospects of companies. International marketing is an independent branch of the enterprise when entering foreign markets and includes a set of measures to organize the production and sale of products, services focused on meeting the needs of specific foreign consumers based on research and forecasting of international markets.

The purpose of this work is to provide a definition of international marketing research, justify their importance in the present and consider the main problems that may arise along the way.

International market research may cover the world commodity market, the market of countries and industries, domestic and foreign markets or their specific segment. In addition to market research, sales research has the highest frequency.

There may be some difficulties in conducting marketing research abroad. For example, surveys of business people in Taiwan become possible only when using at least four languages. These circumstances create not only high costs for this type of research, but also not always, due to numerous translations from one language to another achieve the goal, as they may be accompanied by loss or distortion of information.

International marketing research generates data in order to perform: sales forecasting, identify loyal and satisfied customers, identify the optimal price range for the company's products.

Such analysis is a process of collecting and studying the information needed to make effective decisions in business management, including international.

Ключові слова: маркетингові дослідження, класифікація та напрями маркетингових досліджень**Ключевые слова:** маркетинговые исследования, классификация и направления маркетинговых исследований**Keywords:** marketing research, classification and directions of marketing research

ВСТУП

Міжнародний маркетинг представляє самостійну галузь діяльності підприємства при виході на зовнішні ринки і включає комплекс заходів з організації виробництва і збуту продукції, надання послуг, орієнтованих на задоволення потреб конкретних закордонних споживачів на основі дослідження і прогнозування міжнародних ринків.

У процесі прийняття рішення про вихід підприємства на міжнародний ринок можуть бути виділені такі складові:

- відбір країн, регіонів і ринків, в яких реальна діяльність іноземних фірм і можливе отримання прибутку від зовнішньоекономічної діяльності;
- вибір різновиду зовнішньоекономічної діяльності та партнерів у цих країнах і регіонах із врахуванням особливостей комерційних традицій, законодавчої бази та характеру конкурентної боротьби;
- оптимізація комерційної пропозиції з боку підприємства, що виходить на зовнішній ринок, за виробленими товарами і послугами з урахуванням потреб споживачів і сформованих цін;
- визначення стратегії збуту і просування товарів з урахуванням іноземних ринків, кожної окремої країни й регіону.

У практиці вітчизняних підприємств ці складові поки ще не отримали визнання й мають слабе інформаційне забезпечення. Вихід на іноземні ринки неминуче пов'язаний із труднощами, зумовленими організацією і специфікою міжнародних маркетингових досліджень, відсутністю достатнього досвіду, великими витратами часу й коштів. Зазначені проблеми в кінцевому підсумку призводять до того, що підприємства відчують труднощі з веденням зовнішньоекономічної діяльності.

Попри те, що більшість підприємств та вчених усвідомлюють всю необхідність маркетингових досліджень, питання про визначення самого цього поняття і його зміст залишається остаточно не вирішеним. Слід водночас зазначити, що в спеціальній літературі, присвяченій маркетингу, далеко не завжди вивчаються питання, пов'язані з маркетинговими дослідженнями. Так, Ф. Котлер під цим терміном розуміє «систематичне визначення кола даних, необхідних у зв'язку зі стоячою перед фірмою маркетинговою ситуацією, їх збір, аналіз і звіт про результати» [1]. Е.П. Голубков вважає, що маркетингові дослідження – це функція, яка через інформацію пов'язує маркетологів із ринками, споживачами, конкурентами, з усіма елементами зовнішнього середовища маркетингу.

МЕТА роботи – надання визначення міжнародних маркетингових досліджень, обґрунтування їх важливості у сучасності та розгляд основних проблем, які можуть виникнути на шляху.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано методи, що дозволяють проводити комплексний аналіз на основі систематизації і структурування тематичного матеріалу, а саме: компіляції, системний підхід, узагальнення, синтезу й аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Проведення міжнародних маркетингових досліджень – найважливіше завдання для будь-якої компанії, яка планує успішно функціонувати на міжнародному ринку. Відсутність подібних досліджень матиме найсприятливіші наслідки для фірми-товаровиробника.

Основними цілями ринкових досліджень є:

- вивчення факторів, що впливають на стан і тенденції розвитку обраного ринку;
- вивчення параметрів ринку з урахуванням стану й тенденцій розвитку кон'юнктури закордонної країни і її конкретних товарних ринків;
- складання прогнозу розвитку ринку.

Способи проведення досліджень:

- первинне дослідження. На даному етапі інформація збирається безпосередньо із закордонного ринку. Вона являє собою опитування всієї потенційної цільової аудиторії. Робиться за допомогою телефонних дзвінків, анкетування через Інтернет, а також паперових носіїв. Первинне дослідження завжди зосереджено на окремо взятій організації або ж товар. У зв'язку з цим такий процес вважається витратним.
- вторинне дослідження. Здійснюється воно на основі аналізів, які були проведені міжнародними компаніями, фахівцями, а також консультантами. Сюди належать: міжнародні новини і звіти, відвідування різних конференцій, статистична інформація [2].

Зі свого боку ринкове дослідження також має зміст і методику. Зміст ринкового дослідження вказує на те, що треба досліджувати стосовно до обраного об'єкта дослідження – ринку конкретного товару. Методика дослідження показує, як найбільш доцільно вести дослідження, які кошти й методи переважно використовувати, де і як організувати роботу з проведення ринкових досліджень.

Міжнародне ринкове дослідження може охоплювати світовий товарний ринок, ринок країн і галузей, внутрішній і зовнішній ринок або їх певний сегмент. Крім ринкових досліджень найбільшою частотою проведення володіють дослідження в області збуту [3].

Під час проведення маркетингових досліджень за кордоном можуть виникнути певні труднощі. Наприклад, обстеження ділових людей на Тайвані стає можливим тільки із використанням як мінімум чотирьох мов. Дані обставини породжують не тільки великі витрати на проведення такого роду досліджень, але й не завжди внаслідок численних перекладів з однієї мови на іншу досягають поставленої мети, оскільки можуть супроводжуватися втратами або спотворенням інформації.

Особливо слід зазначити роль такого джерела вторинної інформації в міжнародному маркетингу, як довідники для фірм. Такі довідники за ступенем охоплення країн діляться на міжнародні та національні, а далі за характером і обсягом інформації, що публікується, інформації поділяються на товарофірменні, адресні, за акціонерними товариствами, загальнофірмові, галузеві, про фінансові зв'язки між фірмами. Комплексне використання різних видів довідників

дає змогу отримати систематизовані відомості у багатьох аспектах підприємницької діяльності фірм. Як недолік необхідно зазначити те, що відомості, що поміщаються у довідниках, містять тільки інформацію, яку самі фірми вважають за потрібне довести до загального відома [4].

Важливо пам'ятати і знати, що міжнародні маркетингові дослідження є більш проблематичними на відміну від локального дослідження ринку.

Недержавні організації та об'єднання, створювані групами підприємців, функціонують як інформаційні, рекомендаційні, дослідні, допоміжні та обслуговуючі організації. Вони, як правило, користуються підтримкою держави й діють в інтересах найбільших компаній.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що маркетингові дослідження це важливий, складний і досить різнобічний інструмент маркетингової діяльності компанії.

У роботі організації на міжнародному ринку найголовнішим напрямом діяльності, з яким безпосередньо стикається менеджмент, є крайня необхідність здійснення міжнародних маркетингових досліджень.

Тільки лише за допомогою маркетингових досліджень маркетологу вдається:

- отримати цінну інформацію, яка стосується потреб і звичок споживачів на кожному локальному ринку;
- подолати мовні та культурні бар'єри;
- зрозуміти головні напрями конкурентної боротьби.

Міжнародні маркетингові дослідження здійснюють генерацію даних для того, щоби виконати: прогнозування обсягів продажів, виявити лояльних і задоволених споживачів, виявити оптимальний ціновий діапазон для товарів компанії.

Такий аналіз є процесом збору та вивчення інформації, необхідної для прийняття ефективних рішень в управлінні бізнесом, включно з міжнародним.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. Основы маркетинга. К.: Вильямс, 1998. 1055 с.
2. Швагірева В.С. Міжнародний маркетинг. *Менеджмент зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності (для магістрів)* / К.В. Ковтуненко та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2018. Розд. 4. С. 133–180.
3. Зовнішньоекономічна діяльність / Ю.Г. Козак та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 292 с.
4. Міжнародний маркетинг / Ю.Г. Козак та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 294 с.

References

1. Kotler F. Fundamentals of Marketing. Kyiv: Vilyams, 1998. 1055 p. (in Russian).
2. Shvahireva V.S. International Marketing. *Management of foreign economic and innovation activities (for masters)* / K.V. Kovtunencko, et.al. Kyiv: Center for Educational Literature, 2018. Section 4. pp. 133–180 (in Ukrainian).
3. Foreign economic activity / Y.H. Kozak et.al. Kyiv: Center for Educational Literature, 2019. 292 p. (in Ukrainian).
4. International Marketing / Y.H. Kozak et.al. Kyiv: Center for Educational Literature, 2014. 294 p. (in Ukrainian).

МАТВИЄНКО

Владислава Владиславівна
lada.matvienko31@gmail.com

УДК 346.7

КОТЕНКО

Артем Михайлович
0672335@gmail.comДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ ТА
СВІТІON THE LEGAL REGIME OF VIRTUAL
ASSETS IN UKRAINE AND THE WORLDстудентка, Національний
юридичний університет імені
Ярослава МудрогоDOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2).4)к.ю.н., доцент кафедри,
Національний юридичний
університет імені Ярослава
Мудрого*MATVIENKO Vladyslava Vladyslavivna – student, National Law University after Yaroslav Mudryi**KOTENKO Artem Mykhailovych – PhD in Law, Associate Professor of department, National Law University after Yaroslav Mudryi*

Проаналізовано існуючі підходи до визначення цифрового активу серед науковців. Аналіз показав, що єдиного підходу до визначення віртуальних активів та криптовалют наразі не існує. Наявна підміна понять у дефініції та пропонується тема потребує доопрацювання науковцями–практиками. Окрім цього, аналізуються наявні законопроекти, що мали на меті врегулювання правовідносин стосовно обігу, зберігання, володіння, використання та проведення операцій за допомогою криптовалют. Визначаються основні чинники застосування ефективних регулятивних підходів до здійснення операції з криптовалютою. Доводиться, що створення прозорої та ефективної системи регулювання правовідносин у сфері застосування віртуальних активів має призвести до позитивного інвестиційного клімату в Україні.

* * *

Проанализированы существующие подходы к определению цифрового актива среди ученых. Анализ показал, что единого мнения среди ученых к определению виртуальных активов и криптовалют пока не существует. На данном этапе есть подмена понятий, к тому же данная тема требует доработки учеными–практиками. Кроме этого анализируются законопроекты, целью которых было регулирование правоотношений в сфере обращения, хранения, владения, использования и проведения операций с помощью криптовалют. Определены основные факторы применения эффективных регулятивных подходов к осуществлению операции по криптовалютам. Доказывается, что создание прозрачной и эффективной системы регулирования правоотношений в сфере применения виртуальных активов должно привести к положительного инвестиционного климата в Украине.

* * *

The development of the digital economy leads to the emergence of a new concept of “digital asset”. It is very important to ensure state regulation of relations related to the use of digital currency and their involvement in civil and commercial legal relations today. Thus, Ukraine will get closer to the technological leaders of the economic sphere. In addition, the IT sector will create additional motivation for Ukrainian and foreign professionals based on the favorable conditions that are created.

Issues related to solving the problem of anonymous unregulated cross-border transfers, corrupt settlements, money laundering are those that are currently being considered and require the adoption of a legal act.

Existing approaches are analyzed to determine the digital asset among scientists. The analysis showed that there is currently no single approach to the definition of virtual assets and cryptocurrencies. The existing substitution of concepts in the definition and this topic needs to be refined by scientists – practitioners.

The paper gives examples of states that have created regulations that allow to reveal the understanding of the components that should have the regulation of cryptocurrencies. In particular, the paper points to the models of legislation of such states as the Republic of Belarus, Great Britain and the United States.

Special attention is paid to attempts to legalize cryptocurrencies in Ukraine. In addition, existing bills aimed at regulating legal relations regarding the circulation, storage, possession, use and conduct of cryptocurrency transactions are subject to analysis.

The main factors of application of effective regulatory approaches to cryptocurrency transactions are determined.

It is argued that the creation of a transparent and effective system of regulation of legal relations in the use of virtual assets should lead to a positive investment climate in Ukraine.

Ключові слова: віртуальна валюта, Bitcoin, майнінг, криптоактиви, віртуальні активи, цифрові активи

Ключевые слова: виртуальная валюта, Bitcoin, майнинг, криптоактивы, виртуальные активы, цифровые активы

Keywords: virtual currency, Bitcoin, mining, cryptocurrencies, virtual assets, digital assets

ВСТУП

Розвиток цифрової економіки зумовлює появу нового поняття «цифровий актив». На сьогодні дуже важливим є забезпечити державне регулювання відносин, що пов'язані з використанням цифрової валюти та залучення їх у цивільні та господарські правовідносини. Це сприятиме наближенню України до технологічних країн-лідерів у сферах економіки. Окрім

цього, створюючи сприятливі умови для інвестування в ІТ-сектор буде створена додаткова мотивація для українських та іноземних спеціалістів. Тему впровадження віртуальних активів у законодавство досліджували такі вчені як А. Кудь, І. Ситник, Н. Леонова, Т. Арянова та ін.

Формування економіки майбутнього тісно пов'язане зі своєчасною перебудовою під цифрові стан-

дарті та розроблення нових підходів. Розвиток нових цифрових технологій зумовило появу нового поняття «цифровий (віртуальний) актив». Віртуальні активи розподіленого реєстру в багатьох державах набули свого нормативно-правового значення й широко використовуються у світовій економіці.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні правовий режим віртуальних активів в Україні не визначений повною мірою. Існують різні акти законодавства, які регулюють ці питання, проте потребується створення та прийняття комплексного документу. Такий нормативно-правовий акт має легалізувати операції з віртуальними активами. Задля уникнення злочинів пов'язаних із віртуальною валютою, українське законодавство потребує швидких змін.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основною проблемою даної теми є використання різного категоріального апарату вченими. Одна група вчених застосовує поняття «цифровий актив» [1], інші ж – «криптовалюта» [2], третя група використовує дефініцію «токен» [3], деякі вчені застосовують «віртуальний актив» [4]. Існує й п'ята група вчених, які одночасно використовують декілька понять як синоніми, що свідчить про тісну взаємодію понять [5].

Спочатку слово «цифровий» використовувалось для позначення терміну, що описує інформацію та виражається цифрами. У Тлумачному довіднику дефініція «цифровий» розглядається як інформація, що здійснює переказ із використанням електронних систем у двійковий код. Визначається, що термін «цифровий» досить тісно пов'язаний із процесами поширення та інтеграції певної інформації та інформаційних технологій і різні сфері діяльності.

Стосовно змісту поняття «актив», то у тлумачному словнику фінансів воно описується як предмет об'єктивної дійсності, який має будь-яку цінність для його власника, водночас може бути як матеріальний, так і нематеріальний [6].

Деякі фахівці визначають криптовалюту як різновид цифрових активів. Наприклад, спеціаліст компанії Cinnober Wall [7] класифікує Ethereum як цифровий актив. Головним аргументом Голови Ripple Garlinghouse стосовно того, що Bitcoin є цифровим активом, це надання ним користувачеві можливість вирішити конкретну та реальну проблему, що впливає на його реальну вартість [8].

Інші ж фахівці схильні до ототожнення цифрових активів із криптовалютою [4].

Деякі дослідники не схильні зводити цифрові активи виключно до криптовалюти. Автором зазначається, що цифрові активи – це об'єкти, що працюють у системі Блокчейн [9].

Існує група дослідників, що вважають криптовалюту та цифровий актив принципово різними поняттями [9].

Т. Арянова вважає, що існує три основні типи цифрового активу:

1. Формальні – є повністю централізованими та можуть позначатись як такі, що транслюють вартість лише формально;

2. Криптовалюта – повністю децентралізована;

3. Гібридні – деякі елементи можуть бути централізовані, тоді як інші загалом не існують [10].

Тож, аналізуючи наявні підходи до визначення поняття «цифровий актив», робимо висновок що в суспільстві відбувається підміна понять. Найчастіше цифровий актив вважають криптовалютою, через те що обидва терміни є досить невизначеними.

На думку І. Ситник та Т. Бондаренко, криптовалюта – це електронна валюта, у якій для регулювання, випуску одиниць валюти й підтвердження коштів використовуються технологія шифрування [11].

Інші вчені схильються до думки, що віртуальні гроші – це цифрові валюти, емісія та облік яких базуються на криптографічних методах [12].

Н. Леонова визначає віртуальну валюту як актив, вартість якого залежить від попиту та пропозиції та стримується лише бажанням приватного власника валюти [13].

Інший вчений визначав криптоактив як вид віртуального активу, існування якого обмежується системою обліку цифрових даних на базі технології розподіленого реєстру, як запису з ідентифікатором інформації, що не є похідною від первинного активу [14].

Тож донині відсутнє поняття віртуального активу, яке повністю розкривало б його сутність та основні ознаки, співвідношення з поняттям криптовалюта.

Думається, що варто погодитись із думкою А. Овчаренко, який зазначає, що віртуальний актив визначається як актив в електронній формі, що створений із використанням криптографічних засобів та існує у вигляді цифрового програмного коду й не має фізичної форми. Право власності на такий актив засвідчується шляхом внесення цифрових записів до реєстру цифрових транзакцій, має економічну цінність.

Окрім цього, на нашу думку, криптовалюти варто розглядати як вид цифрових активів та не ототожнювати їх. Криптовалюту можливо визначити як децентралізовану систему зі специфічною фінансово-правовою природою. Її стабільність не забезпечується державою, характеризується відсутністю емітента та високим ступенем ліквідності.

Стосовно правового регулювання цифрових активів думки різних країн діаметрально протилежні, проте можливо розділити їх на дві групи [15]:

1. Країни, які розробляють нормативно-правову базу з метою подальшого активного впровадження цифрової валюти в економіку або ж просто не забороняють її використання (Естонія, США, Данія, Велика Британія).

2. Країни, що вважають криптовалюту негативним явищем та намагаються заборонити її використання (Болівія, Китай, В'єтнам).

Думається, що задля створення нормативно-правових актів, які будуть не тільки декларувати положення відносно використання цифрової валюти, а й матимуть конкретні механізми варто звернутися до міжнародного досвіду.

Яскравим прикладом країни з активною політикою щодо легалізації віртуальної валюти є Республіка Білорусь. Декрет № 8 «Про розвиток цифрової економіки» був прийнятий 27 грудня 2017 р. [16]. У ньому регламентується запровадження цифрової валюти та маркерів, створюються умови для залучення крипто-

валюти в цивільний оборот.

У даному нормативно-правовому акті, не використовується поняття криптовалюти, а застосовується – токен. Це не підміна понять, просто законодавець вважає за потрібне ототожнити дані поняття.

Основними положеннями є те, що майнінг не визнається підприємницькою діяльністю, відсутнє декларування криптовалюти фізичними особами, можливість проводити з ними безліч операцій (купувати, отримувати в спадок, обмінювати на реальні гроші). Задля захисту таких операцій від шахраїв, вони мають здійснюватися через резидентів ПБТ.

Декрет декларує, що існує список із 38 видів діяльності у сфері високих технологій, які є підставою для набуття статусу резидента Парка високих тех-нологій (далі – ПБТ).

Варто відзначити основні права резидентів ПБТ:

1. Можливість проводити операції з електронними грошима без обмеження, вільно та незалежно від дозволу Національного банку відкривати рахунки в іноземних банках, за повідомленням проводити грошові операції з рухом капіталу, в одноосібному порядку складати первинні облікові документи.

2. Спрощена система працевлаштування іноземних фахівців, без отримання візи та дозволів відносно прийому на роботу громадян інших країн.

Будь-яка діяльність із криптовалютою до 1 січня 2023 р. не обкладається податками.

Країною зі сприятливими умовами для ведення криптовалютного бізнесу вважається Великобританія. З 2014 р. Банк Англії (Bank of England) активно проводив дослідження, що стосувались можливих проблем для кредитно-грошової системи за використанням цифрових валют, як основної платіжної одиниці. Був зроблений висновок, що ризики мінімальні та регулювання криптовалюти допоможе запобігти її злочинному використанню та підтримає інновації в даній сфері [17].

Наступним кроком для початку правового регулювання криптовалюти Казначейство Великобританії (Her Majesty's Treasury) подало запит на інформацію, який на меті мав отримати інформацію про перешкоди для використання цифрової валюти господарюючими суб'єктами. Впродовж місяця експерти у сфері цифрових коштів відповідали на всі питання уряду [18].

Надалі уряд Великобританії хоч і визнає, що використання криптовалюти не несе значних ризиків, проте наразі діяльність пов'язана з цифровими грошима знаходиться в сірій зоні. Проте була створена ініціатива під назвою Project Innovate (Innovation Hub), яка надавала Управлінню з фінансового регулювання й контролю Великобританії додаткові повноваження. Учасники криптовалютних відносин отримали можливість звернутися до Управління задля отримання консультацій у сфері їх діяльності, отримати консультації, розробляти продукти й взаємодіяти з користувачами, без порушення фінансового законодавства.

У 2014 р. Управління з прибутків опублікувало документ стосовно оподаткування операцій, що пов'язані з криптовалютою. Зазначається, що операції з майнінга, доходу та обміну їх на фунт стерлінга або будь-яку іншу валюту не має обкладатися податком

на додану вартість (далі – ПДВ). Проте такий податок має стягуватися з постачальних будь-яких товарів чи послуг, що продані за криптовалюту. Водночас вартість товарів чи послуг, оподатковуваних ПДВ має відповідати вартості криптовалюти у фунтах стерлінга на момент проведення такої операції.

Сполучені Штати Америки вважаються одними з найзручніших країн для ведення криптовалютного бізнесу. Там інкорпоровані великі хедж-фонди, біржі та інші компанії, що пов'язані з криптовалютою, а за деякі товари можливо розрахуватися не тільки фіатними та електронними коштами, а й цифровими.

Проте правове регулювання цифрової валюти у США є досить складним явищем. Це обумовлюється правовою системою держави (співвідношення федерального права та права штатів) та відсутності спільної позиції стосовно правового статусу криптовалюти. Так, цифрова валюта розглядається одночасно і як кошти (їх аналог), як власність (property) та як біржовий товар.

Підлягають реєстрації криптовалютні компанії: на федеральному рівні вони мають реєструватися як оператори з переказу грошових коштів (Money Transmitters) та в мережі для боротьби з фінансовими злочинами (Financial Crimes Enforcement Network); на рівні штатів такі компанії мають отримати ліценції [19].

Як власність операції з криптовалютою оподатковуються, наприклад заробітна плата, яка виплачується в Bitcoin, є об'єктом федерального податку (Federal Income Tax Withholding) та податку на заробітну плату (Payroll Taxes).

Думається за можливе визначити які були спроби врегулювати статус віртуальної валюти в Україні. Національним Банком України (далі – НБУ) у 2014 р. було видано листа стосовно правового статусу «віртуальної валюти/криптовалюти Bitcoin» до операцій із торгівлі іноземною валютою, а також наявності підстав для зарахування на поточний рахунок. Зазначалось, що «валюта Bitcoin» не має жодного юридичного забезпечення та не підконтрольна державним органам [20].

У розумінні НБУ криптовалюта є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості, діяльність із купівлі-продажу Bitcoin за валюту (національну або іноземну) має ознаки «фінансової піраміди». Наразі цей лист не є чинним, що може свідчити про те, що питання регулювання віртуальної валюти НБУ знаходиться в розробці.

Як зазначала колишня директорка департаменту платіжних систем Наталя Лапко, Bitcoin це інструмент для виконання грошових переказів. Оскільки Національний банк України здійснює діяльність стосовно видання ліцензій іншим банкам, то криптовалюта входить до сфери регулювання НБУ [21].

На сьогодні не існує жодного прийнятого нормативно-правового акту, що б регулював криптовалюту. Це підтверджується ухвалою Апеляційного суду міста Києва, який у своєму рішенні від 12 жовтня 2016 р. зазначив, «Bitcoin не є річчю в розумінні ст. 179 Господарського Кодексу України й не має ознаки матеріального світу» [22].

У 2017 р. було зареєстровано два законопроекти, що покликані вирішити нагальні питання. Думається,

що можливо виокремити їх основні положення.

Законопроект № 7183 «Про обіг криптовалюти в Україні» надає таке визначення: «криптовалюта – це програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн у якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду)» [23].

Відносно іншого № 7183-1 «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» зазначається, що «криптовалюта – децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений у цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку. Криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом [24].

Важливим є цілісне визначення дефініції «криптовалюта», тому що від цього залежить подальша його доля в правозастосовній практиці. Досить близькими до криптовалюти є визначення електронних фіатних грошей (Paypal, m-Pesa) та електронних грошей із застосуванням смарт-карт (Visacash, Mondex). У законопроекті народних депутатів І.О. Єфремової, Л.Л. Денісової, І.О. Котвицького, І.П. Рибачака, С.М. Войцеховського у визначенні поняття криптовалюта зазначається про технологію Blockchain, що є помилковим. Деякі криптовалюти, зокрема Ripple не використовують Blockchain та взагалі не майніться.

У законопроекті № 7183-1 надано більш вдале визначення криптовалюти, проте досить абстрактне.

Оскільки проблема стосовно правового регулювання криптовалюти залишається актуальною, до Верховної Ради України було подано Проект Закону України «Про токенизовані активи та криптоактиви», для врегулювання відносин, що пов'язані з проведенням операцій із криптовалютою, її володінням, зберіганням та використанням [25].

У Законі поняття криптовалюта замінене на поняття криптоактиву. Думається, що це є правильним, тому що «криптовалюта» в корені все ж має слово «валюта», проте, як було нами зазначено, Національний банк наголосив що, криптовалюту загалом неможливо вважати валютою в Україні. Окрім цього, використання терміну «криптоактиви» такого протиріччя не містить.

Тож, визначається, що криптоактив – це вид віртуального активу, що існує виключно у системі обліку цифрових даних у вигляді запису з ідентифікатором інформації, що не є похідною від первинного активу.

Криптоактив є майном у цифровому вигляді, в основі якого знаходиться токен розподіленого реєстру у вигляді ідентифікатора певної інформації, що не є похідною від первинного активу. Власність набувається будь-яким законним способом.

Отримати у власність токенизований актив та криптоактиви можливо через обмін на грошові кошти (купівля-продаж) на основі Цивільного Кодексу України та Господарського Кодексу України.

Тож цей закон представляє таких суб'єктів: споживач послуг та постачальник послуг. Споживачем

вважається користувач системи обліку цифрових даних, який отримує послуги в системі обліку цифрових даних та/або використовує токенизовані активи та/або криптоактиви. Використання отриманих даних або послуг не обмежується метою здійснення господарської діяльності чи особистого використання.

Постачальником є користувач системи обліку цифрових даних, що надає послуги у сфері токенизованих активів і криптоактивів. Така діяльність є підприємницькою діяльністю та підлягає ліцензуванню центральним органом виконавчої влади.

ВИСНОВОК

По-перше, думається, що в Законі або варто зазначити поняття «віртуального активу» або змінити його на поняття «цифровий актив». Потрібно деталізувати функціональні особливості його та його баз даних, у яких він має зберігатися.

По-друге, не потрібно робити зусилля перевести токенизовані та криптоактиви в статус фінансових інструментів, через те що це може повністю зруйнувати грошову систему. Доцільним є визнання державою їх як цифрової одиниці.

Цей Закон можливий як міцна надбудова у регулюванні питання криптоактивів.

Стосовно питання оподаткування, то наразі віртуальні активи підлягають загальному оподаткуванню податком на прибуток підприємств та податком на доходи фізичних осіб. Безперечно, доцільним є визначення спеціального режиму оподаткування зазначених активів.

Європейська комісія 08.03.2018 р. опублікувала повідомлення «FinTech Action plan: For a more competitive and innovative European financial sector», у якому зазначила що розвиток технологічних інновацій призвів до появи нових видів фінансових активів – криптоактивів. Їх використання несе значні ризики – зміна вартості криптоактивів, шахрайство тощо. Тому, думається що доцільно буде використовувати й надалі базову ставку для оподаткування операцій із віртуальними активами. Проте видається за можливе запозичити досвід Республіки Білорусь та на перший час звільнити від оподаткування операції пов'язані з криптовалютою. Думається, що це може допомогти залученню іноземних інвесторів та іноземні компанії в Україну.

Тож можливо зробити висновок, що важливим є введення в правове поле наявних операцій із віртуальними активами розподіленого реєстру. Водночас не менш важливим є залучення інвестицій із використанням віртуальних активів у національну економіку.

Список використаної літератури

1. Цегоев В. История одной монеты: как биткоин повлиял на мировой финансовый рынок за десять лет своего существования. RT. URL: <https://russian.rt.com/business/article/569123-kriptovalyuta-bitcoin-prognoz>

2. Велика Є. Чи будуть обкладені віртуальні активи податками? Delo. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/oblozhat-livirtualnyeaktivy-realnymi-nalogami-348461>

3. Проект Закону Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій із віртуальними активами в Україні від 07.02.2019 р. № 2679-VIII. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/

JH70B1AA.html

4. Lenz D.M. Afterlife on the cloud: creating a heavenly plan for electronic assets. Bar Journal. 2012. URL: https://www.sssblaw.com/media/1104/afterlife_on_the_cloud.pdf.

5. Бизнес. Толковый словарь / общ. ред. И.М. Осадчая. Москва: «Инфра-М», издательство «Весь Мир», 1998.

6. Эфириум новости. У чем причина краха ETH? BitStat. 2018. URL: <http://bitstat.top>.

7. Захарова Н. Криптовалюты – это не валюты, а цифровые активы. BitGit. 2020. URL: <https://bitgid.com>.

8. Owens J. Blockchain 101 for Governments. 2017 URL: <https://www.wiltonpark.org.uk/wpcontent/uploads/WP1566-Blockchain-101-for-Governments.pdf>.

9. Арянова Т. Какое будущее ждет цифровые активы. Ihodl Russia. 2018. URL: <https://ru.ihodl.com> (дата звернення 10.12.2020).

10. Сытник И., Бодарёва Т. Криптовалюта и ее виды. Проблемы и перспективы использования в мире и Украине. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 2. С. 56–60.

11. Экономическая природа и проблемы использования виртуальных денег (криптовалют) / М. Марамыгин, Е. Прокофьева, А. Маркова. Известия УрГЭУ. 2015. № 2. С. 37–43.

12. Леонова Н. Сравнительная характеристика виртуальной и электронной валюты. Евразийский Союз Ученых. 2018. № 4. С. 77–79.

13. Кудь А. Феномен виртуальных активов: экономико-правовой аспект. International Journal of Education and Science. 2020. № 3(3). С. 1–13.

14. Перешифровались: почему некоторые страны запретили криптовалюты. Officelife.media. 2017. URL: <https://officelife.media/news/cryptocratic-covered-the-prc-a-drop-of-chinese-bitcoin/part2/>

15. Про розвиток цифрової економіки: Декрет від 21.12.2017 р. № 8. URL: http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/dekret-8-ot-21-dekabrja-2017-g-17716/

16. Digital currencies: response to the call for information. The UK Government. 2015. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/414040/digital_currencies_response_to_call_for_information_final_changes.pdf.

17. UK Treasury Issues 'Call for Information' on Digital Currencies. CoinDesk. 04.11.2014. URL: <https://www.coindesk.com/uk-treasury-issues-call-information-digital-currencies>

18. State Regulation Changes the Game for Bitcoin Sellers in New Hampshire. CoinDesk. 2016. URL: <https://www.coindesk.com/state-regulation-changes-the-game-for-bitcoin-in-new-hampshire>

19. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «виртуальної валюти/ криптовалюти»: затв. Національним банком України від 10.11.2014 URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>.

20. Чобанян М. Bitcoin і Національний банк. Діалог. Початок. URL: <http://psm7.com>

21. Ухвала Апеляційного суду міста Києва від 12.10.2016 по справі № 753/599/16 URL: <https://www.uacourt.openregister.info/tsyvilni-spravy-do-01-01-2019-1000/pozovne-provadhzhennya-1042/inshi-spravy-01-2019-1000/pozovne-provadhzhennya-1043?document=62052778>

22. Проект Закона «Про обіг криптовалюти в Україні» № 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684

23. Проект Закона «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні»: від 10.10.2017 р. № 7183-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710

24. Проект закону «Про токенизовані активи та криптоактиви» від 05.11.2020 р. № 4328. URL:

https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70353

References

1. Tsegoev V. The history of one coin: how bitcoin influenced the global financial market over the ten years of its existence. RT. 2018. URL: <https://russian.rt.com/business/article/569123-kriptovalyuta-bitcoin-prognoz>. (in Russian).

2. Velyka Ye. Will virtual assets be subject to real taxes? Delo. 2019. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/oblozhat-li-virtualnyeaktivy-realnymi-nalogami-348461> (in Ukrainian).

3. The Draft Law of Ukraine «On amendments to the tax code of Ukraine in relation to taxation of transactions with virtual assets in Ukraine»: 07.02.2019 № 2679–VIII URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH70B1AA.html. (in Ukrainian).

4. Lenz D.M. Afterlife on the cloud: creating a heavenly plan for electronic assets. Bar Journal. 2012. URL: https://www.sssblaw.com/media/1104/afterlife_on_the_cloud.pdf.

5. Business. Explanatory Dictionary / ed. I. M.Osadchaya. Moscow: «All World», 1998. (in Russian).

6. Ethereum news. What is the reason for the collapse of ETH? BitStat. 2018. URL: <http://bitstat.top> (in Russian).

7. Zakharova N. Cryptocurrencies are not currencies, but digital assets. BitGit. 2020. URL: <https://bitgid.com> (in Russian).

8. Owens J. Blockchain 101 for Governments. 2017 URL: <https://www.wiltonpark.org.uk/wpcontent/uploads/WP1566-Blockchain-101-for-Governments.pdf>.

9. Aryanova T. What the future holds for digital assets. Ihodl Russia. 2018. URL: <https://ru.ihodl.com> (in Russian).

10. Sytnik I., Bodareva T. Cryptocurrency and its types. Problems and prospects of use in the world and Ukraine. Formation of market relations in Ukraine. 2017. № 2. pp. 56–60. (in Russian).

11. Economic nature and problems of using virtual money (cryptocurrencies) / M. Maramygin, E. Prokofieva, A. Markova. Proceedings of USUE. 2015. № 2. pp. 37–43. (in Russian).

12. Leonova N. Comparative characteristics of virtual and electronic currency. Eurasian Union of Scientists. 2018. № 4. pp. 77–79. (in Russian).

13. Kud A. The Phenomenon of Virtual Assets: Economic and Legal Aspects. International Journal of Education and Science. 2020. № 3(3). pp. 1–13. (in Ukrainian).

14. Re-encrypted: why some countries have banned cryptocurrencies. Officelife.media. 2017. URL: <https://officelife.media/news/cryptocratic-covered-the-prc-a-drop-of-chinese-bitcoin/part2/> (in Russian).

15. Decree «On the development of the digital economy» № 8 URL: http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/dekret-8-ot-21-dekabrja-2017-g-17716/ (in Russian).

16. Digital currencies: response to the call for information. The UK Government. 2015. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/414040/digital_currencies_response_to_call_for_information_final_changes.pdf

17. UK Treasury Issues 'Call for Information' on Digital Currencies. CoinDesk. 04.11.2014. URL: <https://www.coindesk.com/uk-treasury-issues-call-information-digital-currencies>

18. State Regulation Changes the Game for Bitcoin Sellers in New Hampshire. CoinDesk. 2016. URL: <https://www.coindesk.com/state-regulation-changes-the-game-for-bitcoin-in-new-hampshire>

19. Clarification on the legality of the use of «virtual currency / cryptocurrency» in Ukraine: approved. National Bank of Ukraine of 10.11.2014. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14> (in Ukrainian).

20. Chobanian M. Bitcoin and the National Bank. Dialogue. Beginning. URL: <http://psm7.com> (in Russian).
21. Ruling of the Court of Appeal of the city of Kyiv of 12.10.2016 № 753/599/16. URL: <https://www.uacourt.openregister.info/tsyvilni-spravy-do-01-01-2019-1000/pozovne-provadhennya-1042/inshi-spravy-pozovnego-provadhennya-1043?document=62052778> (in Ukrainian).
22. Draft law "On the circulation of cryptocurrency in Ukraine" № 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684 (in Ukrainian).
23. Draft law "On stimulating the cryptocurrency market and their derivatives in Ukraine" № 7183-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710 (in Ukrainian).
24. Draft law "On tokenized assets and cryptocurrencies" 05.11.2020 № 4328. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70353 (in Ukrainian).

ПЕТИКЛюбов Орестівна
lyubov.petyk@lnu.edu.uaк.е.н., доцент, Львівський
національний університет ім. Івана
Франка**ПЕТРОВИЧ**Андрій Зенонович
mega_andreboss@ukr.netстудент, Львівський національний
університет ім. Івана Франка**ПЕДЧЕНКО**Іванна Ігорівна
pedcenkoy@gmail.comстудент, Львівський національний
університет ім. Івана Франка

УДК 336

ПОДАТКОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ**TAX DECENTRALIZATION IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS**DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\).5](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2).5)**PETYK Liubov Orestivna** – PhD in Economics, Associate Professor, Lviv National University after Ivan Franko**PETROVYCH Andrii Zenonovych** – student, Lviv National University after Ivan Franko**PEDCHENKO Ivanna Ihorivna** – student, Lviv National University after Ivan Franko

У статті досліджено сутність поняття «податкова (фіскальна) децентралізація» згідно з різними поглядами вчених. Досліджено динаміку власних доходів місцевих бюджетів упродовж 2014-2019 рр. Розглянуто динаміку та структуру податкових надходжень до місцевих бюджетів протягом періоду проведення реформи децентралізації в Україні. Розраховано та проаналізовано динаміку частки доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України. Здійснено порівняння доходів місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів протягом періоду проведення реформи децентралізації. Визначено проблеми податкової децентралізації та запропоновано заходи стосовно удосконалення процесу податкової децентралізації в Україні.

* * *

В статье исследована сущность понятия «налоговая (фискальная) децентрализация» согласно различным взглядам ученых. Исследована динамика собственных доходов местных бюджетов в течение 2014–2019 гг. Рассмотрена динамика и структура налоговых поступлений в местные бюджеты в течение периода проведения реформы децентрализации в Украине. Рассчитано и проанализирована динамика доли доходов местных бюджетов в доходах сводного бюджета Украины. Проведено сравнение доходов местных бюджетов и межбюджетных трансфертов на протяжении периода проведения реформы децентрализации. Определены проблемы налоговой децентрализации и предложены меры по совершенствованию процесса налоговой децентрализации в Украине.

* * *

The paper examines the essence of the concept of “tax (fiscal) decentralization” according to different views of domestic and foreign scholars. The theoretical concept of tax (fiscal) decentralization is analyzed and defined. The stages of the legislative basis for tax decentralization reform in Ukraine are studied, in particular, the norms of the Law “On Amendments to the Budget Code of Ukraine on Reform of Intergovernmental Relations” and “The Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power” are considered and analyzed.

It is determined what types and amounts of tax revenues go to local budgets according to the introduced legislative changes. The dynamics of own revenues of local budgets during 2014–2019 is studied and the diagram is constructed. The dynamics and structure of tax revenues to local budgets by types of taxes during the period of decentralization reform in Ukraine are considered. Revenues for such types of taxes as income tax, state duty, environmental tax, domestic taxes, local taxes, personal income tax and the general dynamics of tax revenues were studied. The dynamics of revenues to the consolidated budget of Ukraine is studied. The dynamics of the share of local budget revenues in the consolidated budget revenues of Ukraine is calculated and analyzed. A comparison of local budget revenues and intergovernmental transfers during the period of decentralization reform was made. As a result, the lack of orientation of the country's budget policy to the policy of fiscal decentralization was confirmed.

The problems of tax decentralization have been identified, among which the main problem is the lack of orientation of the country's budget policy to the policy of fiscal decentralization. Measures to improve the process of tax decentralization in Ukraine have also been proposed, among which the development of such measures that would allow local budgets to receive both additional tax opportunities and optimize expenditures is a priority.

Ключові слова: децентралізація, податкова децентралізація, доходи, місцевий бюджет, трансферти**Ключевые слова:** децентрализация, налоговая децентрализация, доходы, местный бюджет, трансферты**Keywords:** decentralization, tax decentralization, revenues, local budget, transfers**ВСТУП**

Сьогодні Україна знаходиться на завершальному етапі впровадження реформи децентралізації в Україні. Так, усе більше зростає загальний рівень відповідаль-

ності українського суспільства, яке активно створює об'єднані територіальні громади, здатні вирішувати накопичені системні соціально-економічні проблеми, приймає безпосередню участь у процесах управління територіями. Децентралізація на сьогодні дає можли-

вість для громад мати повноваження й ресурси для задоволення поточних потреб регіону, крім того, дана реформа мотивує до збільшення їх дохідної частини. Однак поточні результати фіскальної децентралізації свідчать про недостатність сформованих додаткових ресурсів органів місцевого самоврядування на фінансування самоврядних повноважень та повноважень, делегованих державою, і підвищення регіональної фінансової ефективності загалом. Цим зумовлена проблема та актуальність теми нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед закордонних вчених, які досліджували питання податкової децентралізації, варто відмітити Р. Барро, Р. Боадвея, Р. Масгрейва, В. Оутса, Ч. Тібу, А. Шаха та ін. Важливий внесок у формування наукової парадигми податкової децентралізації внесли такі вчені, як В.Л. Андрущенко, Є.М. Богатирьова, Т.М. Боголіб, А.О. Даніленко, О.М. Десятнюк, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий та ін. З огляду на дослідження науковців, слід зазначити, що питання податкової децентралізації вивчено ще недостатньо, що також потребує подальших досліджень у цій сфері. Попри велику кількість досліджень реформи децентралізації в Україні, відкритими все ж залишаються питання податкової децентралізації.

МЕТА роботи – визначення особливостей та проблем податкової децентралізації, а також шляхів їх вирішення та перспектив.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано такі загальнонаукові та спеціфічні методи дослідження: аналіз і синтез, індукція й дедукція, узагальнення, порівняльний метод, діалектичний метод, економічне моделювання.

РЕЗУЛЬТАТИ

Впродовж останніх років дедалі гостро обговорюється питання бюджетної та податкової (фіскальної) децентралізації місцевих бюджетів України та податкової (фіскальної) децентралізації.

Основоположником ідеї податкової (фіскальної) децентралізації був американський економіст Ч. Тібу, який обґрунтував її у своїй праці «Економічна теорія фіскальної децентралізації у публічних фінансах: необхідність, джерела й використання» (1961 р.), стверджує, що саме фіскальна децентралізація дає змогу органам управління отримувати автономію стосовно фінансування й забезпечення населення суспільними товарами й послугами [1].

Розглянемо сутність поняття «податкова децентралізація» згідно з поглядами вчених (табл. 1).

Таблиця 1

Погляди вчених стосовно сутності поняття «податкова (фіскальна) децентралізація» [розроблено авторами за даними [1]]

Вчений	Сутність поняття «податкова (фіскальна) децентралізація»
В. Оутс	децентралізація – це право незалежного прийняття рішень децентралізованими одиницями, регіональними й місцеві органи влади мають можливість самостійно приймати рішення щодо фінансових питань і питань з управління територією
Ч. Тібу	податкова (фіскальна) децентралізація надає змогу субнаціональним органам управління отримувати автономію щодо фінансування та забезпечення населення суспільними і громадськими послугами
В. Письменний	зазначає, що місцеве оподаткування та податкова децентралізація перебувають на початковому етапі розвитку, адже не забезпечують достатнього обсягу надходжень місцевих податків і зборів

Проте, розглянувши різні погляди вчених, на нашу думку, на найбільшу увагу заслуговує визначення розміщене на офіційному сайті «Децентралізація». Так, згідно з цим джерелом процес делегування повноважень місцевому самоврядуванню стосовно прийняття рішень у сфері бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів, виявляється у фіскальній незалежності органів місцевого самоврядування приймати рішення стосовно формування бази оподаткування, визначення ставок відповідних місцевих податків та зборів, введення податкових стимулів для галузей економіки на регіональному рівні, а також формування структури видатків для надання суспільних благ населенню [2].

Законодавче підґрунтя для докорінної зміни системи влади в Україні та її територіальної основи на всіх рівнях, зокрема впровадження податкової децентралізації почало формуватися у 2014 р. У квітні 2014 р. Уряд схвалив основний концептуальний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Після цього був затверджений План заходів для її реалізації, які дали старт реформі.

Так, важливим етапом податкової децентралізації стало прийняття Закону України № 79–VIII «Про вне-

сення змін до Бюджетного кодексу України стосовно реформи міжбюджетних відносин». Цим законом чітко прописано, які саме податкові платежі та в яких розмірах надходять до місцевих бюджетів. Відповідно до Бюджетного кодексу до місцевих бюджетів надходять [5]:

10 % податку на прибуток підприємств;

100 % державного мита;

80 % екологічного податку;

акцизний податок від реалізації через роздрібні мережі пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів, біодизеля і скрапленого газу;

25 % плати за надра; місцеві збори; податок на майно («розкішні» автомобілі), податок на прибуток комунальних підприємств, інші податки;

75 % податку на доходи фізичних осіб (60 % податку отримують бюджети міст обласного значення та районів; 15 % – обласні бюджети);

40 % – бюджет м. Київ.

Розглянемо, яким способом вплинула реформа децентралізації на доходи місцевих бюджетів (рис. 1).

Дослідивши дані Державної казначейської служби України, видно, що протягом періоду реформи децентралізації значно зросли доходи місцевих бюджетів. Так, у 2014 р. власні доходи загального фонду

місцевих бюджетів становили 68,6 млрд грн, у 2015 р. зросли на 42 % до 98,2 млрд грн, у 2016 р. – на 31 %, у 2017 р. власні доходи загального фонду місцевих бюджетів становили 192,7 млрд грн, що на 21,5 % більше ніж у попередньому році. Доходи місцевих бюджетів у 2018 р. становили 234,1 млрд грн, а у 2019 р. зросли на 28,2 % до 300,23 млрд грн. Отже, видно що упродовж першого етапу децентралізації (2014-2019 рр.) власні доходи загального фонду місцевих бюджетів зросли більше як у чотири рази. Це свідчить про позитивну тенденцію після впровадження податкової децентралізації.

Розглянемо докладніше динаміку податкових надходжень до місцевих бюджетів упродовж першого етапу децентралізації (табл. 2).

Провівши аналіз податкових надходжень до місцевих бюджетів протягом 2014 р. та 2015-2019 рр., варто зазначити, що в період децентралізації значно зросли надходження до місцевих бюджетів. Так, у 2014 р. податкові надходження становили 87,33 млрд грн, а вже у 2015 р. зросли на 12,5 % до 98,28 млрд грн. У 2019 р. податкові надходження до місцевих бюджетів у порівнянні з 2015 р. зросли більш як у три рази і становили 270,55 млрд грн. Валову частку в податкових надходженнях до місцевих бюджетів займають надходження від податку на доходи фізичних осіб.

Так, у 2014 р. їх частка становила 71,64 %, у 2015 р. – 55,89 %, у 2016 р. – 53,76 %, у 2017 р. – 55,05 %, у 2018 р. – 59,42 %, а у 2019 р. частка податку на доходи фізичних осіб у податкових надходженнях до місцевих бюджетів становила 61,17 %. Отже, дослідивши дані Державної казначейської служби стосовно податкових надходжень, варто зазначити, що податкова децентралізація чинить позитивний вплив на розмір місцевих бюджетів.

Іншим вагомим показником оцінки стану податкової децентралізації є частка доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету України (коефіцієнт децентралізації за доходами) (табл. 3).

Як видно з табл. 3, питома вага доходів місцевих бюджетів у доходах Зведеного бюджету України має стабільний тренд. Так, порівнюючи 2014 р. до реформи децентралізації та 2019 р., варто зазначити, що частка доходів місцевих бюджетів значно зросла упродовж цих років (з 14,23 % у 2014 р. до 23,28 % у 2019 р.).

Проте, попри здійснені заходи на шляху до податкової децентралізації існують усе ж певні проблеми та недоліки, які не дозволяють даній системі функціонувати повноцінно. Розглянемо динаміку доходів місцевих бюджетів та надходжень міжбюджетних трансфертів (рис. 2).

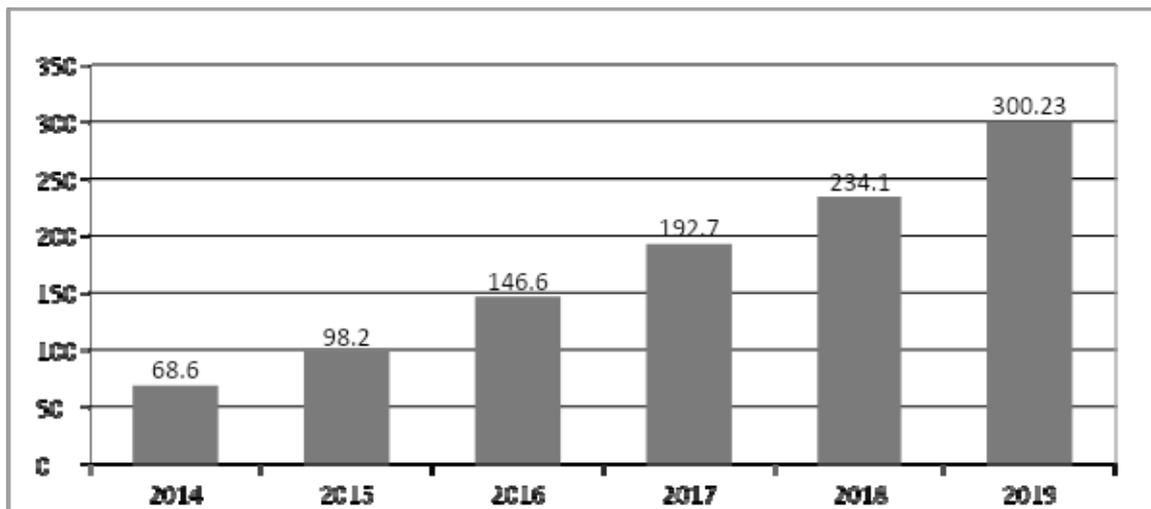

Рис. 1. Динаміка власних доходів загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) упродовж 2014–2019 рр. млрд грн [розроблено авторами за даними [3]]

Таблиця 2
Динаміка податкових надходжень до місцевих бюджетів протягом 2014 -2019 рр., млрд грн [розроблено авторами за даними [3]]

Податкові надходження	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Податок на прибуток підприємств, млрд грн	0,26	4,28	5,88	6,48	9,30	10,23
Державне мито, млрд грн	0,85	0,44	0,39	0,12	0,13	0,14
Екологічний податок, млрд грн	1,22	1,59	3,37	2,98	2,14	2,24
Внутрішні податки (в т.ч. акцизний податок), млрд грн	0,16	7,68	11,63	13,16	13,80	13,72
Місцеві податки, млрд грн	8,06	27,04	42,26	52,59	61,03	73,58
Податок на доходи фізичних осіб, млрд грн	62,56	54,92	78,97	110,65	138,16	165,50
Усього податкові надходження, млрд грн	87,33	98,28	146,90	201,01	232,53	270,55

Таблиця 3

Частка доходів місцевих бюджетів у структурі доходів Зведеного бюджету України протягом 2014-2019 рр. % [розроблено авторами за даними [3]]

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Доходи зведеного бюджету, млрд грн	482,55	602,67	782,86	1016,97	1184,29	1289,85
Доходи місцевих бюджетів, млрд грн	68,66	120,48	170,75	229,49	263,48	300,23
Частка доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету України, %	14,23	19,99	21,81	22,57	22,25	23,28

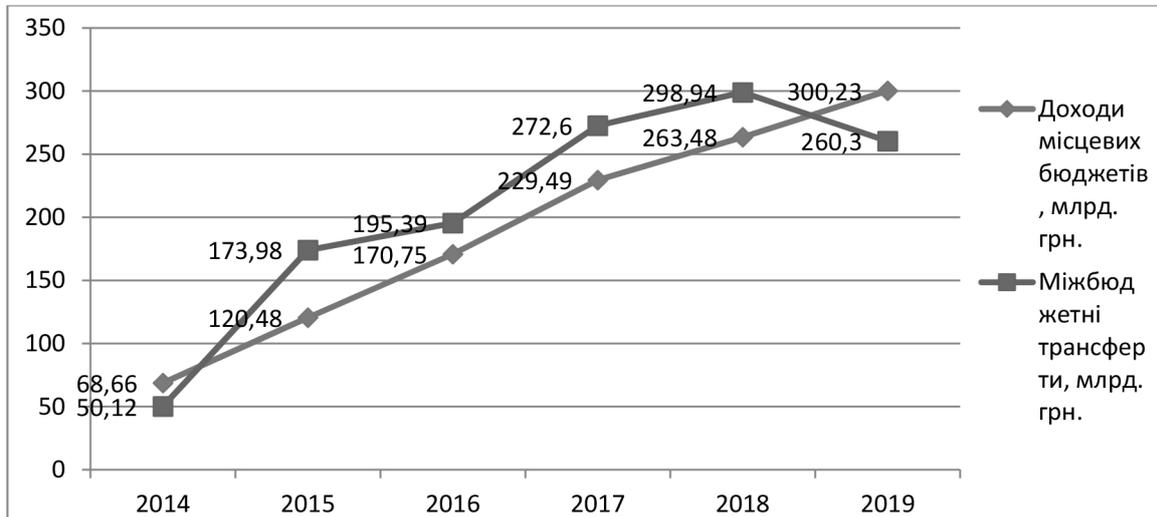

Рис. 2 Динаміка доходів місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів протягом 2014–2019 рр. млрд грн [розроблено авторами за даними [3]]

Аналізуючи показники, наведені на рис. 2, бачимо відносну тенденцію до зростання доходів місцевих бюджетів. Проте водночас простежується чітка динаміка до зростання трансфертів, що свідчить про залежність місцевих бюджетів від державного бюджету України, що підтверджує відсутність орієнтації бюджетної політики країни на політику фіскальної децентралізації. Результати аналізу свідчать про відсутність чіткої стратегії розвитку країни в напрямі фіскальної децентралізації. Це є головною проблемою на шляху до ефективної бюджетної та податкової децентралізації.

Складною теоретичною проблемою є визначення принципу розподілу суспільних фінансів між центром та регіонами. Досвід багатьох розвинутих країн говорить, що ця межа повинна знаходитися на рівні 50 % на 50 %. Так, Указом Президента України «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [6] визначено, що питома вага місцевих бюджетів має становити не менше 65 % у Зведеному бюджеті держави. Проте з дослідження видно, що значення даного показника не досягає й позначки 30 %.

З огляду на досвід Іспанії та Великої Британії, в Україні було б доцільно розглянути питання про надання додаткових прав більш розвинутих регіонам у формуванні та використанні своїх доходів. Передача додаткових доходів, зокрема і невеликої частини податку на прибуток підприємств у бюджети територіальних громад – недостатня умова фіскальної децентралізації в Україні. На наш погляд, за бюджетами регіонів доцільно закріпити не менше половини податку на прибуток підприємств, а також частину податку на додану вартість (ПДВ), щоб підвищити рівень його збору в регіонах.

Певним джерелом доходів регіонів та місцевих громад могли б стати доходи й від сортування та переробки відходів, якщо б держава фінансово стимулювала подібну діяльність. Для цього також необхідно розробити механізм взаємозв'язку регіональних екологічних фінансових фондів і коштів ОТГ.

В останні роки все більше вчених та практиків України виступають за повернення податку на гральний бізнес, оскільки він використовується в багатьох країнах світу та наповнює бюджет. Не дивлячись на заборону грального бізнесу, він процвітає в Україні під виглядом різного роду лотерей, на чому заробляють тіньові структури, а не держава.

Значним позитивом у здійсненні реформи податкової децентралізації в Україні є створення об'єднаних територіальних громад. Позитивним моментом у цьому плані є й надання ОТГ із боку держави субвенції на формування інфраструктури, що належить до комунальної власності відповідної громади. Ця субвенція враховує чисельність сільського населення та площу території громади. Держава також надає ОТГ медичну та освітню субвенцію, але водночас вона за допомогою реверсної дотації вилучає у високоприбуткових ОТГ значну частину доходів, що знижує зацікавленість їх керівництва у збільшенні доходів таких ОТГ, які вони могли б направити на вирішення насамперед екологічних проблем. Тому пропонуємо суму реверсної дотації залишати в регіоні за умови, що вона буде повністю використана на захист навколишнього середовища, або на здійснення спільних місцевих проєктів [7].

Суттєвою проблемою для фінансів новостворених ОТГ є зміна принципу розподілу інфраструктурної субвенції для них. Так, у квітні 2018 р. Кабінет Міністрів

України затвердив механізм розподілу обсягу субвенції з державного бюджету на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, згідно з яким вони стали отримувати значно менші кошти, ніж раніше, оскільки вона стала розподілятися на втричі більшу кількість ОТГ, ніж це було у 2017 р. Усе це негативно позначається на рівні задоволення базових потреб на первинному рівні [4].

Отже, у розробленні нового механізму розподілу податків та витрат між центром, регіонами та ОТГ, необхідно розробити такі заходи, які б дозволили місцевим бюджетам отримати як додаткові податкові можливості, так і оптимізувати витрати. Для цього потрібно, на нашу думку, залишати на рівні окремих регіонів певну частину ПДВ, а на рівні об'єднаних територіальних громад до половини податку на прибуток. Оскільки більшість місцевих органів самоврядування й частина ОТГ поки не мають належних фінансових ресурсів для ефективного використання ресурсів, тому необхідно розробити механізм взаємозв'язку регіональних фінансових фондів та відповідних фондів ОТГ стосовно вирішення вказаних проблем. Для цього реверсну дотацію потрібно залишати в регіонах. Важливою умовою підвищення ефективності фіскальної децентралізації повинно стати вдосконалення механізму державних дотацій, які треба перенацілити на створення на місцях кращих умов для розвитку бізнесу.

Список використаних джерел

1. Воронецький О.Г. Фіскальна децентралізація в процесі економічного становлення регіонів. *Економіко-правовий розвиток сучасної України*: матер. III Всеукр. наук. конф. студ., аспір. та молодих вчених. 2013. Одеса: Фенікс, 2013. С. 144–146. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6002/Voronetskiy%20OG.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Децентралізація фіскальна – сутність поняття. Офіційний сайт «Децентралізація дає можливості». URL: <https://decentralization.gov.ua/glossary> (дата звернення: 05.12.2020).
3. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2014 - 2019 рр. Державна казначейська служба України. Офіційний сайт. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2019-rik> (дата звернення: 05.12.2020).
4. Карлін М. Проблеми і перспективи фіскальної децентралізації в Україні в контексті світового досвіду. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки*. 2019. Вип. 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/336123398_PROBLEMI_I_PERSPEKTIVI_FISKALNOI_DECENTRALIZACII_V_
5. Нікітіна Л.О., Бабак К.С. Фіскальна децентралізація як зміна податкової системи на користь фінансової незалежності місцевих бюджетів України. *Міжнародний юридичний вісник*: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. Вип. 2 (4) URL: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-24-2016.pdf>
6. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
7. Фінанси об'єднаних територіальних громад / Н.С. Ситник та ін. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 536 с.

References

1. Voronetskiy O.H. Fiscal decentralization in the process of economic formation of regions. *Economic and legal development of modern Ukraine: materials of III All-Ukrainian Science conference of students, postgraduate students and young scientists*. Odesa: Phoenix, 2013. pp. 144–146. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6002/Voronetskiy%20OG.pdf?Sequence=1&isAllowed=y> (in Ukrainian).
2. Fiscal decentralization – the essence of the concept. Official site «Decentralization provides opportunities». URL: <https://decentralization.gov.ua/glossary> (in Ukrainian).
3. Annual report on the implementation of the State Budget of Ukraine for 2014 - 2019. State Treasury Service of Ukraine. Official site. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2019-rik> (in Ukrainian).
4. Karlin M. Problems and prospects of fiscal decentralization in Ukraine in the context of world experience. *Economic Journal of the Eastern European National University after Lesia Ukrainka*. 2019. Issue. 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/336123398_PROBLEMI_I_PERSPEKTIVI_FISKALNOI_DECENTRALIZACII_V_UKRAINI_V_KONTEKSTI_SVITOVOGO_DOSVIDU (in Ukrainian).
5. Nikitina L.O., Babak K.S. Fiscal decentralization as a change in the tax system in favor of financial independence of local budgets of Ukraine. *International Legal Bulletin: a collection of scientific papers of the National University of the State Tax Service of Ukraine*. 2016. Issue 2 (4). URL: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-24-2016.pdf> (in Ukrainian).
6. Decree of the President of Ukraine «On the Strategy of Sustainable Development “Ukraine – 2020”». Verkhovna Rada of Ukraine. Official site. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (in Ukrainian).
7. Finance of united territorial communities / N.S. Sytnyk, et.al. Lviv: Lviv National University after Ivan Franko, 2019. 536 p. (in Ukrainian).

ПОЛЕНКОВА

Марина Володимирівна

УДК 636:164.23:(631.151)

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ,
ЩО СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ НА ТВАРИННИЦТВІ В УКРАЇНІCURRENT STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL
ENTERPRISES SPECIALIZING IN LIVESTOCK IN UKRAINE

к.е.н., доцент, завідувачка
кафедри, Національний
університет "Чернігівська
політехніка"

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\).6](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2).6)

POLENKOVA Maryna Volodymyrivna – PhD in Economics, Associate Professor, Head of the department, National University "Chernihiv Polytechnic"

У статті охарактеризовано сучасний стан галузі тваринництва та проблеми, що її супроводжують. Проаналізовано обсяги вирощування та реалізації на забій сільськогосподарських тварин, а також обсяги виробництва молока, яєць, вовни, меду. Виявлено вагомі структурні зміни упродовж 2000-2019 рр. у виробництві м'яса аграрними підприємствами. Проведено кластеризацію регіонів України за схожими умовами розвитку підприємств аграрного сектору, що спеціалізуються на тваринництві. За результатами аналізу виокремлено 4 кластери, що дало привід стверджувати про можливість формування (розроблення) спільних ефективних організаційно-економічних механізмів стосовно активізації розвитку підприємств тваринництва, сприятливих для впровадження в межах кластера.

* * *

В статье охарактеризовано современное состояние отрасли животноводства и проблемы, что ее сопровождают. Проанализированы объемы выращивания и реализации на убой сельскохозяйственных животных, а также объемы производства молока, яиц, шерсти, меда. Выявлены веские структурные изменения в течение 2000-2019 гг. в производстве мяса аграрными предприятиями. Проведения кластеризации регионов Украины по сходным условиям развития предприятий аграрного сектора, специализирующихся на животноводстве. По результатам анализа выделены 4 кластера, что дало повод утверждать о возможности формирования (разработки) совместных эффективных организационно-экономических механизмов по активизации развития предприятий животноводства, благоприятных для внедрения в пределах кластера.

* * *

The paper describes the current state of the livestock industry and the problems that accompany it. The volumes of cultivation and sale for slaughter of farm animals, as well as the volumes of production of milk, eggs, wool, honey are analyzed. Significant structural changes during 2000-2019 in meat production by agricultural enterprises were revealed. The clustering of regions of Ukraine under similar conditions of development of the enterprises of the agricultural sector specializing in animal husbandry is carried out. According to the results of the analysis, 4 clusters were identified, which gave rise to the possibility of forming (developing) joint effective organizational and economic mechanisms to intensify the development of livestock enterprises, favorable for implementation within the cluster.

Sustainable development of agriculture, including livestock, is essential to reduce poverty and ensure food security and nutrition, designed to meet the growing demand of the world's growing population for safe and guaranteed affordable food of animal origin, which is grown in compliance with increasingly stringent requirements, while protecting the environment.

In the process of this study, attention is focused on the development trends of enterprises specializing in animal husbandry. The current state of the livestock industry is characterized by a number of problems, manifested in the following:

- imbalance in the development of the agricultural sector: livestock significantly lags behind in terms of development compared to the crop sector;
- low level of commodity production: the share of households in the production of livestock products, especially in the livestock sector, remains decisive;
- low investment attractiveness: high cost of money in combination with a long payback period constrains investment in the development of the industry;
- Insufficient level of consumption: consumption of meat and dairy products per 1 person is lower than reasonable norms;
- a threatening epizootic situation: the spread of African swine fever threatens the entire pig industry.

The application of multifactor statistical (cluster) analysis made it possible to group the regions of Ukraine under similar conditions for the development of agricultural enterprises specializing in animal husbandry. This provides opportunities for the formation (development) of joint effective organizational and economic mechanisms to enhance the development of livestock enterprises, favorable for implementation within each cluster (subject to the specifics of each region).

Ключові слова: продукція тваринництва, аграрні підприємства, сільське господарство, регіони

Ключевые слова: продукция животноводства, аграрные предприятия, сельское хозяйство, регионы

Keywords: livestock products, agricultural enterprises, agriculture, regions

ВСТУП

Сталий розвиток сільського господарства, тваринництва зокрема, має істотне значення для скорочення масштабів бідності та забезпечення продовольчої безпеки й харчування, покликаний безперебійно задо-

вольняти попит зростаючого населення світу на безпечні та гарантовано доступні продукти харчування тваринного походження, що вирощуються з дотриманням усе більш жорстких вимог, в одночасному захисті довкілля.

Для задоволення майбутніх потреб у продовольстві зростання обсягів виробництва повинно забезпечуватися головню за рахунок більш інтенсивного й більш ефективного використання земельних і водних ресурсів, генетичного потенціалу рослин і тварин, а також рибних і лісових ресурсів, наявних у розпорядженні аграрних підприємств.

Встановлено, що комплексні й цілісні підходи із залученням місцевого населення сприяють зростанню випуску тваринницької продукції. Синергетичні зв'язки, що з'являються в результаті інтеграції виробничих систем рослинництва і тваринництва, відкривають численні можливості для участі аграрних підприємств і домашніх господарств у процесі неухильного підвищення продуктивності та ефективності використання ресурсів. На частку змішаних рослинницько-тваринницьких сільських господарств припадає близько половини обсягу світового виробництва продуктів харчування. У таких системах продукція, вироблена на одному з етапів, стає сировиною на іншому етапі, водночас витік речовин у навколишнє середовище, наприклад, у вигляді викидів парникових газів може зводитися до мінімуму. Відтак обраний напрям дослідження вважаємо актуальним.

дження вважаємо актуальним.

МЕТА роботи – визначення тенденцій розвитку аграрних підприємств, що спеціалізуються на тваринництві в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ

У процесі даного дослідження акцентуємо увагу на тенденціях розвитку підприємств, що спеціалізуються на тваринництві. Сучасний стан галузі тваринництва характеризується низкою проблем, що проявляються в наступному:

– незбалансованість розвитку аграрного сектору: тваринництво суттєво відстає за темпами розвитку порівняно з галуззю рослинництва (0,4 % – середньорічний темп зростання виробництва у тваринництві за останні 10 років проти 4,8 % у рослинництві) [1, 2];

– низький рівень товарного виробництва: частка господарств населення у виробництві продукції тваринництва, особливо в галузі скотарства, залишається визначальною (72 % – частка у виробництві молока та яловичини господарствами населення, проте лише 12 % надходить на переробку) (табл. 1–3);

Таблиця 1

Обсяги вирощування сільськогосподарських тварин (у живій масі, тис. т) [сформовано за [1,2]]

	2000	2010	2015	2017	2018	2019
Підприємства						
Сільськогосподарські тварини	556,4	1638,5	2038,5	2056,5	2220,1	2331,1
велика рогата худоба	371,0	174,6	155,6	151,4	145,2	143,9
свині	117,6	411,8	583,8	531,3	529,6	546,1
вівці та кози	3,2	3,5	2,3	2,3	2,6	2,2
птиця свійська всіх видів	58,7	1047,2	1294,5	1369,7	1541,2	1637,3
кролі	0,0	0,5	1,9	1,5	1,2	1,1
коні	5,9	0,9	0,4	0,3	0,3	0,5
фермерські господарства зокрема						
Сільськогосподарські тварини	9,8	73,1	78,6	79,8	87,5	97,8
велика рогата худоба	6,9	9,9	12,1	12,3	12,6	12,7
свині	2,6	27,5	30,0	29,6	28,4	31,4
вівці та кози	0,0	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2
птиця свійська всіх видів	0,1	35,3	36,2	37,5	46,3	53,5
кролі	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
коні	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Господарства населення						
Сільськогосподарські тварини	1721,6	1298,2	1161,9	1149,6	1148,1	1114,4
велика рогата худоба	719,1	479,2	447,0	417,2	419,5	412,5
свині	724,2	503,7	440,2	454,2	436,0	420,8
вівці та кози	35,8	37,2	25,9	25,1	26,5	24,1
птиця свійська всіх видів	206,2	231,6	210,8	216,5	229,0	222,0
кролі	27,8	26,7	24,6	22,9	23,1	22,1
коні	8,5	19,8	13,4	13,7	14,0	12,9

Таблиця 2

Обсяги реалізації на забій сільськогосподарських тварин (у живій масі, тис. т) [сформовано за [1, 2]]

	2000	2010	2015	2017	2018	2019
Підприємства						
Сільськогосподарські тварини	718,5	1530,7	1976,7	2013,2	2079,2	2299,7
за видами зокрема						
велика рогата худоба	531,2	177,9	158,3	160,6	148,5	171,7
свині	127,5	350,4	550,1	515,5	499,8	527,1
вівці та кози	5,3	2,6	1,8	2,4	2,5	2,6
птиця свійська всіх видів	48,6	998,4	1264,2	1332,9	1426,9	1596,7
кролі	0,0	0,5	1,9	1,5	1,2	1,1
коні	5,9	0,9	0,4	0,3	0,3	0,5
фермерські господарства зокрема						
Сільськогосподарські тварини	13,8	64,8	72,2	81,3	82,6	94,5
за видами зокрема						
велика рогата худоба	10,1	9,7	13,7	16,8	12,9	13,7
свині	3,1	19,7	25,7	28,1	26,1	27,5
вівці та кози	0,1	0,3	0,0	0,3	0,1	0,3
птиця свійська всіх видів	0,3	35,1	32,7	36,0	43,5	53,0
кролі	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
коні	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Господарства населення						
Сільськогосподарські тварини	1889,0	1394,7	1293,7	1253,7	1238,4	1193,9
за видами зокрема						
велика рогата худоба	784,8	549,3	493,6	456,7	461,4	454,7
свині	820,3	511,6	498,1	506,1	479,1	449,2
вівці та кози	33,5	40,4	27,1	26,2	27,3	25,9
птиця свійська всіх видів	214,1	246,9	236,9	228,1	233,5	229,1
кролі	27,8	26,7	24,6	22,9	23,1	22,1
коні	8,5	19,8	13,4	13,7	14,0	12,9

Таблиця 3

Обсяги виробництва молока, яєць, вовни, меду [сформовано за [1, 2]]

	2000	2010	2015	2017	2018	2019
Підприємства						
Молоко (тис. т)	3668,7	2216,6	2669,2	2765,7	2755,5	2728,6
Яйця (млн шт)	2977,3	10249,6	9762,2	8365,3	8900,3	9357,6
Вовна (т)	1311	710	314	255	236	200
Мед (т)	3564	1620	918	847	890	787
фермерські господарства зокрема						
Молоко (тис. т)	67,8	112,1	177,4	194,8	201,8	209,2
Яйця (млн шт)	6,7	78,4	75,5	89,1	117,2	134,3
Вовна (т)	9	128	69	55	57	49
Мед (т)	83	215	120	111	120	98
Господарства населення						
Молоко (тис. т)	8989,2	9031,9	7946,2	7514,8	7308,5	6934,6
Яйця (млн шт)	5831,3	6802,7	7020,7	7140,5	7231,7	7319,9
Вовна (т)	2089	3482	1956	1712	1672	1534
Мед (т)	48875	69253	62697	65384	70389	69150

– низька інвестиційна привабливість: висока вартість грошей у поєднанні з довгим періодом окупності інвестицій стримують капіталовкладення в розвиток галузі (–10 % капітальних інвестицій у сільському, лісовому та рибному господарстві й лише 9,4 % частка тваринництва);

– недостатній рівень споживання: споживання м'ясо-молочної продукції на 1 особу є нижчим за обґрунтовані норми (53 % від норми споживання молока, 67 % від норми споживання м'яса);

– загрозна епізоотична ситуація: поширення африканської чуми свиней ставить під загрозу всю галузь свинарства (492 випадки за 2015–2019 рр.; –19 % (–1,3 млн голів) – скорочення поголів'я свиней упродовж 2015–2019 рр.

Важливо відзначити також вагомі структурні зміни у перебігу 2000–2019 рр. у виробництві м'яса аграрними підприємствами. Значного скорочення зазнала частка виробництва яловичини й телятини (–63,7%); натомість суттєво зросла частка виробництва м'яса птиці (63 %) (рис. 1).

У процесі дослідження вважаємо доцільним визначити схожі умови (середовища, ресурсного забезпечення тощо) стосовно розвитку аграрних підприємств, що спеціалізуються на тваринництві між регіонами України. Для цього застосовано багато факторний статистичний (кластерний) аналіз ключових чинників їх функціонування на основі матриці із 16 відібраних індикаторів розвитку підприємств, що спеціалізуються на тваринництві (a_1 – вирощування великої

рогатої худоби на підприємствах; a_2 – вирощування свиней на підприємствах; a_3 – вирощування птиці свійської всіх видів на підприємствах; a_4 – реалізація на забій великої рогатої худоби на підприємствах; a_5 – реалізація на забій свиней на підприємствах; a_6 – реалізація на забій птиці свійської всіх видів на підприємствах; a_7 – виробництво м'яса всіх видів на підприємствах; a_8 – виробництво яловичини та телятини на підприємствах; a_9 – виробництво свинини на підприємствах; a_{10} – виробництво м'яса птиці свійської всіх видів на підприємствах; a_{11} – виробництво молока всіх видів на підприємствах; a_{12} – середній річний удій молока від однієї корови на підприємствах; a_{13} – виробництво яєць від птиці свійської всіх видів на підприємствах; a_{14} – виробництво м'яса на одну особу; a_{15} – виробництво молока на одну особу; a_{16} – виробництво яєць на одну особу) за всіма регіонами (384 показника). Для посилення об'єктивності результатів аналіз проводився окремо за 2010 р., 2015 р. та 2019 р.

За результатами аналізу виокремлено таксономічні групи (кластери), що дало можливість відзначити схожі регіональні умови в межах кожної групи (рис. 2).

Упродовж десяти років відбулися значні зміни в регіональному розподілі аграрного потенціалу у сфері тваринництва в Україні. Навіть протягом 2015–2019 рр. простежується розбіжності щодо ресурсного забезпечення та використання в межах конкретних кластерів (рис. 3).

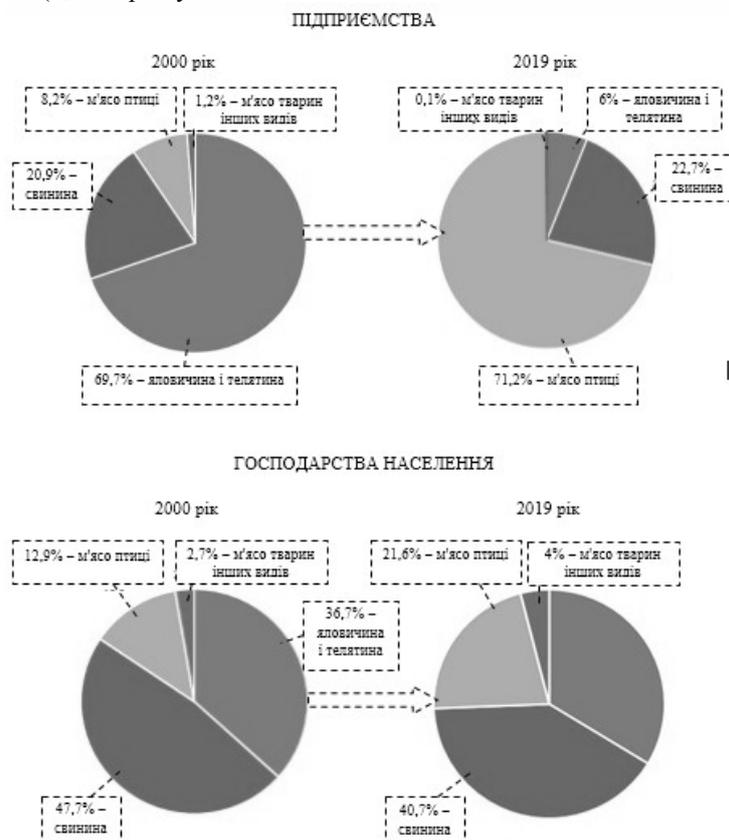
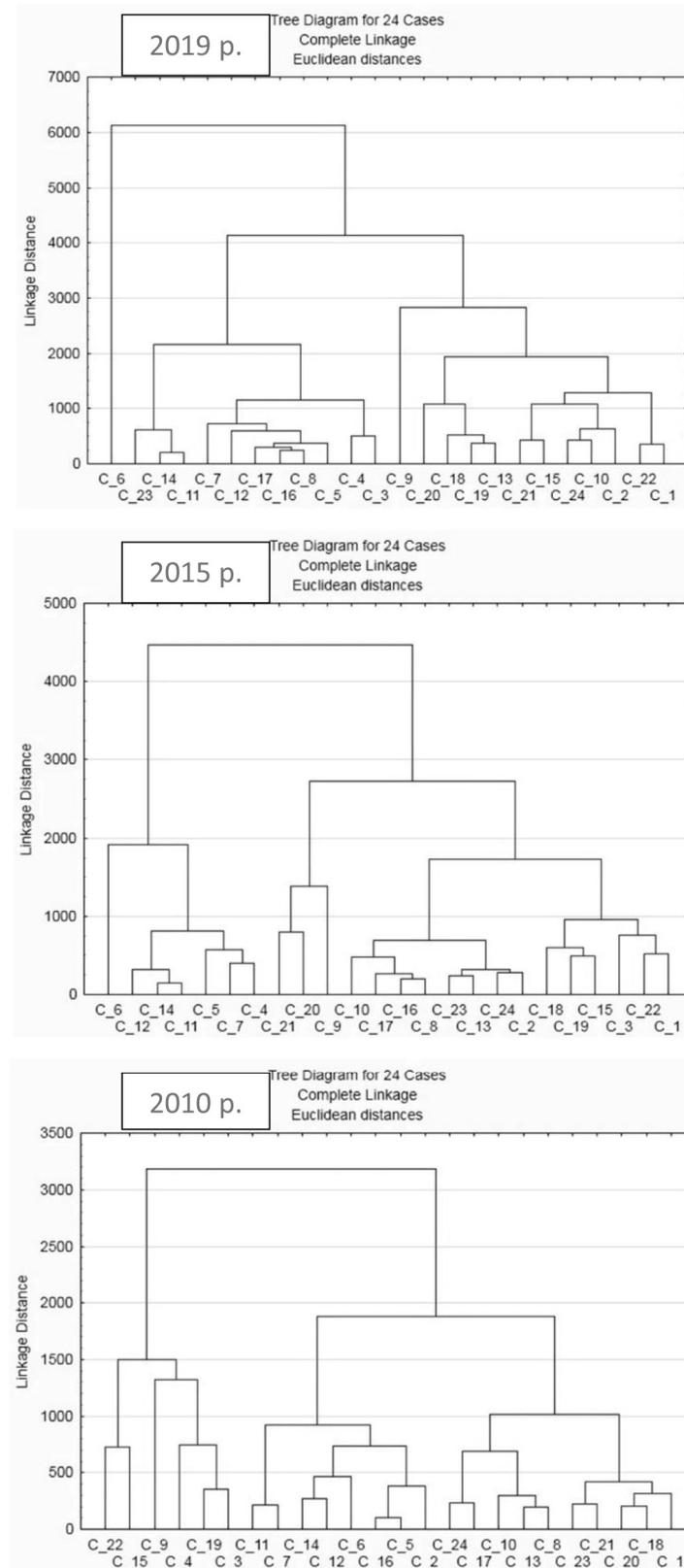

Рис. 1. Структура виробництва м'яса підприємствами та господарствами населення (% до загального обсягу виробництва) [складено за [1, 2]]

де C_1 – Вінницька; C_2 – Волинська; C_3 – Дніпропетровська; C_4 – Донецька; C_5 – Житомирська; C_6 – Закарпатська; C_7 – Запорізька; C_8 – Івано-Франківська; C_9 – Київська; C_10 – Кіровоградська; C_11 – Луганська; C_12 – Львівська; C_13 – Миколаївська; C_14 – Одеська; C_15 – Полтавська; C_16 – Рівненська; C_17 – Сумська; C_18 – Тернопільська; C_19 – Харківська; C_20 – Херсонська; C_21 – Хмельницька; C_22 – Черкаська; C_23 – Чернівецька; C_24 – Чернігівська області.

Рис. 2. Результати багатofакторного статистичного аналізу [розраховано автором]

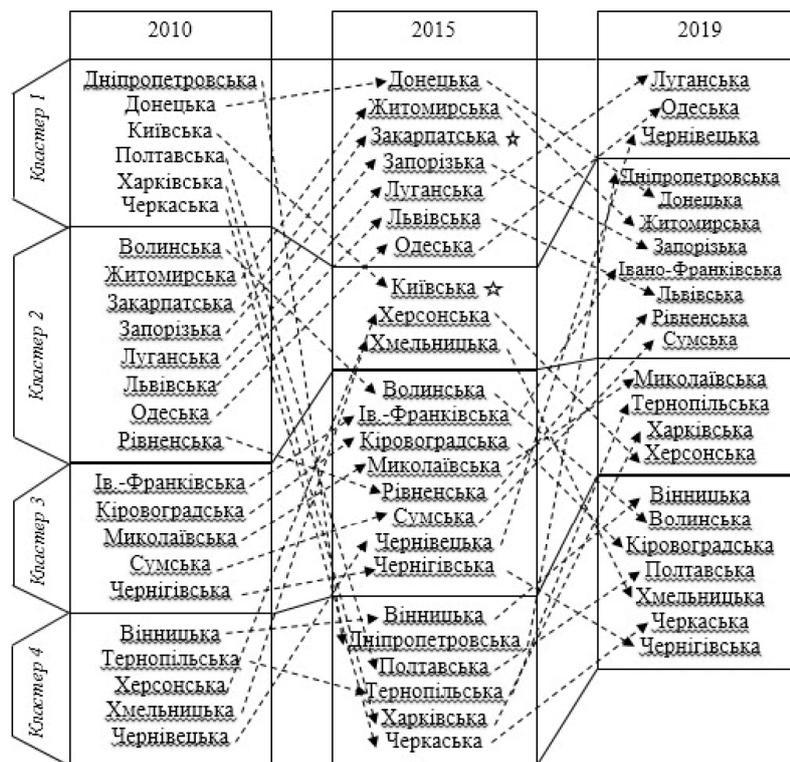

Рис. 3. Кластеризація регіонів України за схожими умовами розвитку підприємств аграрного сектору, що спеціалізуються на тваринництві [сформовано автором]

За результатами аналізу у 2019 р. виокремлюються 4 кластери:

I. Луганська, Одеська, Чернівецька області.

II. Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Сумська області.

III. Миколаївська, Тернопільська, Харківська, Херсонська області.

IV. Вінницька, Волинська, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області.

Закарпатська та Київська області, через прояв у 2019 р. специфічних характеристик функціонування підприємств, що спеціалізуються на тваринництві, не увійшли в жодний кластер.

Тому застосування багатofакторного статистичного (кластерного) аналізу дало змогу згрупувати регіони України за схожими умовами відносно розвитку підприємств аграрного сектору, що спеціалізуються на тваринництві. Це дає можливості для формування

(розроблення) спільних ефективних організаційно-економічних механізмів стосовно активізації розвитку підприємств тваринництва, сприятливих для впровадження в межах кожного кластера (за умови врахування специфіки кожного регіону).

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційне Інтернет-представництво Міністерства розвитку економіки торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

References

1. State Statistics Service of Ukraine: Official site (2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Ministry of Economic Development of Trade and Agriculture of Ukraine: Official Internet representation (2020). URL: <http://minagro.gov.ua>. [in Ukrainian].

ГРИЦЕНКО

Марина Віталіївна

УДК 347.73

студентка, Національний
юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ВИД ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

TAX CONTROL AS A TYPE OF STATE FINANCIAL CONTROL

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(2\).7](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(2).7)

HRYTSENKO Maryna Vitaliivna – student, National Law University after Yaroslav Mudryi

У статті розглянуто місце податкового контролю в системі державного фінансового контролю. Проаналізовано значення фінансового контролю, виокремлені його характерні риси, і, відповідно, характерні риси податкового контролю. Розглянуто податковий контроль, його цілі, завдання та способи реалізації. Досліджена діяльність Державної податкової служби України як контролюючого органу в частині адміністрування податків і зборів. Відзначено проблемне місце для податкового контролю та можливі способи підвищення його ефективності.

* * *

В статье рассмотрено место налогового контроля в системе государственного финансового контроля. Проанализировано значение финансового контроля, выделены его характерные черты, и, соответственно, характерные черты налогового контроля. Рассмотрено налоговый контроль, его цели, задачи и способы реализации. Исследована деятельность Государственной налоговой службы Украины как контролирующего органа в части администрирования налогов и сборов. Отмечено проблемное место для налогового контроля и возможные способы повышения его эффективности.

* * *

The control of financial and tangible resources using is one of the key tasks of management. The paper is devoted to tax control as a control of the legality of the formation and use of financial resources. It is scientifically substantiated that the proper tax control is the one of the main factors of security and economic well-being of the state is substantiated. That is why this topic is important and deserves attention.

The concept of state financial control is analyzed and its main features are singled out. The paper reveals the economic and legal essence of the concept of "state financial control" and clarifies its content. The tax control role in ensuring economic security and its attitude to state control is analyzed. The tasks of tax control and their attitude to the management of state financial resources are highlighted.

As a result of the analysis of the definitions of the concept of "state financial control", the main approaches, essential features and properties to its understanding are highlighted. The paper examines the definition of essence of tax control, its functional purpose and correlation of state financial control. Tax control is regarded as an indispensable and the most important part of state control. The essence and role of the state financial checking system is exposed for providing the effective use of the financial resources of the state and them having a special purpose use for providing socio-economic development of the state. The basic techniques of the tax control are defined. The ways of improving fiscal control in Ukraine are proposed.

As an independent system, tax control provides control procedures to establish variations in the activity system that is controlled by predetermined parameters, the causes of these abnormalities and their removal, while using their own forms and methods to effectively achieve this goal.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, податковий контроль, перевірка, напрями удосконалення

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, налоговый контроль, проверка, направления совершенствования

Keywords: state financial control, tax control, inspection, directions of improvement

ВСТУП

У наш час важко уявити державу, яка в силах здійснювати свою зовнішню і внутрішню політику, забезпечувати стабільне виконання програм соціально-економічного спрямування, не маючи водночас фінансових ресурсів і не проводячи належний контроль за законністю їх формування і використання. Існування фінансового контролю виправдовується наявністю контролюючої функції, яка властива фінансам. Також для України, де велика частка бюджету – саме податкові надходження, податковий контроль є над-

звичайно важливим питанням, а ефективний та належний податковий контроль є одним із головних факторів забезпечення безпеки та економічного добробуту держави, що пояснює актуальність розгляду цього питання.

Розгляду цієї проблеми присвячено не одну наукову роботу науковців та практиків, зокрема Ю. Соловйової, Д. Рєви, М. Гупаловської, Н. Маринів, Б. Карпінського, О. Єгорової та багатьох інших. Треба зазначити, що більшість наукових досліджень розкривають загальні риси проблематики зазначеного пи-

тання, але українське сьогодні гостро потребує належного опрацювання питання податкового контролю за правильністю нарахування та своєчасністю сплати податкових платежів та зборів.

МЕТА статті – проаналізувати приналежність податкового контролю до державного фінансового контролю; виокремити завдання та їх відношення до управління державними фінансовими ресурсами; аналіз можливих методів підвищення ефективності податкового контролю.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано систему загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Говорячи про податковий контроль як один із видів державного фінансового контролю, варто розглянути поняття фінансового контролю, що дозволить виявити головні риси і зміст податкового контролю. Доцільно розглянути два аспекти фінансового контролю. Перший аспект регламентує діяльність компетентних органів за дотриманням фінансового законодавства та фінансової дисципліни економічних суб'єктів. Другий аспект виступає невід'ємним елементом, що відповідає за управління фінансами та грошовими потоками, де головну роль відіграє доцільність і ефективність виконуваних фінансових операцій [1, с. 42].

Чинне українське законодавство не передбачає дефініції фінансового контролю. У Податковому кодексі України, а саме у п'ятій главі передбачено визначення саме податкового контролю, повноваження органів державної влади щодо його здійснення та способи його здійснення [2].

Деякі вчені-економісти вказують на те, що основна мета державного фінансового контролю полягає у сприянні успішної політики, формуванні й використанні фондів, які необхідні державі для виконання своїх функцій. Так, на думку О.М. Єгорової, саме фінансовий контроль є одним з елементів управління фінансами, особлива діяльність для перевірки правильності вартісного розподілу валового національного продукту, утворення і витрачання фондів грошових коштів [3, с. 6]. Це дає зробити висновок, що фінансовий контроль також забезпечує функціонування фінансової системи країни.

Вчені-юристи, які займаються вивченням науки фінансового права по-різному тлумачать поняття фінансового контролю. С.О. Ніщима зазначає, що фінансовий контроль – це різновид фінансової діяльності держави, що здійснюється всією системою органів державної влади та управління, а також спеціальними контрольними органами, та дій, що полягають у перевірці законності та доцільності [4, с. 119].

О.Ю. Грачова у вивченні фінансового контролю зазначила, що фінансовий контроль є найважливішим засобом забезпечення правомірності у фінансовій та господарській діяльності, і з огляду на це вона дає йому наступне визначення: «Фінансовий контроль – регламентована нормами права діяльність державних органів і організацій, інших господарюючих суб'єктів з перевірки своєчасності і точності фінансового пла-

нування, обґрунтованості і повноти надходження доходів до відповідних фондів грошових коштів, правильності та ефективності їх використання» [5, с. 36].

Відзначається той факт, що у разі проведення фінансового контролю повністю перевіряється дотримання правопорядку в галузі фінансової діяльності всіма учасниками фінансових правовідносин, і так само обґрунтованість ефективності здійснюваних економічних дій.

Аналізуючи наведені вище поняття, можна виокремити такі характерні риси фінансового контролю:

по-перше, фінансовий контроль – це насамперед різновид фінансової діяльності держави;

по-друге, об'єктами фінансового контролю виступає законність і доцільність фінансової діяльності держави;

по-третє, фінансовий контроль проводиться загалом з метою забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку країни;

по-четверте, фінансовий контроль проводиться тільки у встановлених законом формах.

Вищевикладені риси фінансового контролю призначені й податковому контролю, що здійснюється у сфері оподаткування, яка є складовою фінансової діяльності держави.

Ю.П. Потернак визначає податковий контроль у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні це контроль держави за дотриманням податкового законодавства всіма учасниками податкових правовідносин на всіх етапах податкового процесу – від встановлення податків і зборів аж до припинення податкового обов'язку. Податковий контроль у вузькому значенні – це владні дії уповноважених органів держави з перевірки законності обчислення, утримання та сплати податків платниками податків та податковими агентами [6, с. 107]. Саме у вузькому значенні термін «податковий контроль» вживається у Податковому кодексі України.

Відповідно до ст. 61 Податкового кодексу України податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2].

Важливим завданням податкового контролю є припинення правопорушень у цій галузі й також вживання заходів, спрямованих на усунення причин і умов, що сприяють їх вчиненню. Ідеться про зміцнення податкової дисципліни платників податків та вдосконалення податково-правової культури суспільства загалом.

Способи здійснення податкового контролю передбачаються у ст. 62 Податкового кодексу України, серед яких:

по-перше, ведення обліку платників податків;

по-друге, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів;

по-третє, перевірки та звірки відповідно до вимог ПКУ, а також перевірки стосовно дотримання законо-

давства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин;

по-четверте, моніторинг контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків відповідно до ст. 39 ПКУ [2].

Контролюючим органом у частині адміністрування податків і зборів є Державна податкова служба України (ДПС) [7]. Одним з основних завдань ДПС є реалізація державної податкової політики та контроль за надходженням до бюджетів. Для цього використовується один з основних методів податкового контролю, а саме перевірка. Об'єктивна передумова застосування податкових перевірок пов'язана з повноваженнями органів, які наділені правом на проведення таких контролюючих дій. Це дозволяє реалізувати завдання ДПС збільшення сум донарахувань за результатами проведених перевірок і констатації порушень податкового законодавства.

Хоча і виконання цього завдання є дійсно важливим для податкового контролю, та все ж є актуальною думка В.Д. Єгарміної, що головним є встановлення причинно-наслідкових зв'язків виявлених порушень, розробка конкретних пропозицій і заходів із вдосконалення податкового законодавства й переходу від примусового стягнення податків і зборів до добровільного виконання податкових зобов'язань перед державою як юридичними так і фізичними особами [8, с. 168].

Для досягнення вказаної цілі необхідно зазначити напрями удосконалення податкового контролю, до яких М.Б. Гупаловська віднесла:

- розвиток превентивного податкового контролю, який сприятиме формуванню високої податкової культури суспільства;
- забезпечення реальної прозорості податкового процесу;
- визначення цільових орієнтирів і норм контролю;
- підвищення гнучкості системи податкового контролю, зокрема забезпечення її адаптивності до нових умов [9, с. 22].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищесказане, можна стверджувати, що податковий контроль є одним із видів саме державного фінансового контролю, оскільки йому притаманні ознаки останнього. Дефініція фінансового контролю не передбачена на законодавчому рівні в Україні, тому це вимагає доопрацювання законодавця.

Водночас, варто відмітити важливість підняття рівня податкового контролю, оскільки його дієвість є засадою підвищення ефективності державного фінансового контролю. Сплата податків і зборів має забезпечуватися добровільністю виконання такого обов'язку юридичними і фізичними особами, а не примусом. Необхідно приділити належну увагу реагуванню на порушення податкового процесу та встановленню причин таких порушень задля уникнення подібних випадків у майбутньому.

Також важливе місце мають теоретичні розробки засад вдосконалення податкового контролю, що не-

одмінно стане підставою підвищення його дієвості та ефективності.

Список використаних джерел

1. Грачева Е.Ю., Ивлиева М.Ф., Соколова Э.Д. Финансовое право в вопросах и ответах / отв. ред. Е.Ю.Грачева. Москва: Проспект, 2011. 232 с.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
3. Єгорова О.М. Фінанси: курс лекцій. Кривий Ріг: Криворізький державний комерційно-економічний технікум, 2012. 155 с.
4. Ніщимна С.О. Фінансовий контроль як складова фінансової діяльності держави та місцевих органів влади. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. Т. 12. С. 110–120.
5. Финансовое право / под. ред. О.Н. Горбуновой. Москва: Юрист, 2009. 400 с.
6. Потернак Ю.П. Податковий контроль у системі забезпечення економічної безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. Львів. 2013. Вип. 1. С. 105–113.
7. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: постанова Каб. Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/227-2019-%D0%BF> (дата звернення: 15.12.2020).
8. Єгарміна В.Д. Податковий контроль: теоретичні засади і практика застосування. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 166–176.
9. Гупаловська М.Б. Податковий контроль як засіб підвищення ефективності управління державними фінансовими ресурсами. *Фінансовий простір*. 2016. № 3 (23). С. 20–23.

References

1. Gracheva Y.Y., Ivlyeva M.F., Sokolova E.D. Financial law in questions and answers / ed. E.Y. Gracheva. Moscow: Prospect, 2011. 232 p. (in Russian).
2. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of 02.12.2010 № 2755-VI. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Art. 112. (in Ukrainian)
3. Yehorova O.M. Finance: a course of lectures. Kryvyi Rih: Kryvyi Rih State Commercial and Economic Technical School, 2012. 155 p. (in Ukrainian).
4. Nishchymna S.O. Financial control as a component of financial activities of the state and local authorities. *Scientific works of the National University «Odesa Law Academy»*. 2012. Vol. 12. pp. 110–120. (in Ukrainian).
5. Financial law / ed. O.N. Gorbunova. Moscow: Yurist, 2009. 400 p. (in Russian).
6. Poternak Yu.P. Tax control in the system of economic security of the state. *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Economic series*. Lviv. 2013. Vol. 1. pp. 105–113. (in Ukrainian).
7. On approval of the provisions on the State Tax Service of Ukraine and the State Customs Service of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers. Ministers of Ukraine dated March 6, 2019 № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/227-2019-%D0%BF>. (in Ukrainian).
8. Yeharmina V.D. Tax control: theoretical principles and practice of application. *Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*. 2011. № 1. pp. 166–176. (in Ukrainian).
9. Hupalovska M.B. Tax control as a means of improving the management of public financial resources. *Financial space*. 2016. № 3 (23). pp. 20–23. (in Ukrainian).

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ: СУЧАСНА ПАРАДИГМА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

З нагоди 20-ї річниці створення кафедри аудиту в КНЕУ проведено конференцію, підготовлено резолюцію та збірник тез

ACCOUNTING, ANALYSIS, AUDIT AND TAXATION: A MODERN PARADIGM IN CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

On the occasion of the 20th anniversary of the Audit Department in KNEU The conference is held, the resolution and the collection of abstracts are prepared

За інформацією оргкомітету заходу – 10 грудня 2020 р. у ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана» в онлайн-форматі відбулася VI Міжнародна науково-практична конференція «Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку», присвячена 20-й річниці створення кафедри аудиту.

У конференції взяли участь більше 370 представників різних наукових шкіл України, Румунії, Польщі, Білорусі, Молдови, фахівці з міжнародних організацій, державних установ, професійних та громадських організацій та представники бізнесу, аудиторів та бухгалтерів. Слід відзначити, що до організації конференції та її проведення активно долучилися Світовий банк (представництво в Україні), Міністерство фінансів України – Департамент методології бухгалтерського обліку та нормативного забезпечення аудиторської діяльності, Головне управління ДПС України, Аудиторська палата України, Федерація Професійних Бухгалтерів та Аудиторів України, ВІПО «Спілка аудиторів України», Міжнародна професійна організація СІМА, Міжнародна професійна організація АССА, ГО «Всеукраїнський бухгалтерський клуб», Газета «Все про бухгалтерський облік», ІТ-компанія «CaseWare Ukraine», ТОВ «IS-PRO», ТОВ «МАСТЕР:СТРИМ».

Головною метою заходу було визначення та обґрунтування сучасних напрямів розвитку обліку, аналізу, аудиту й оподаткування в умовах реалізації концепції сталого розвитку. Робота VI Міжнародної науково-практичної конференції відбулася **за чотирма сесіями**:

Сесія 1. Ключові парадигмальні тренди в обліку, аналізі, аудиті та оподаткуванні в умовах сталого розвитку.

Сесія 2. Міжнародний досвід трансформації систем обліку, аналізу, аудиту та оподаткування відповідно до цілей сталого розвитку.

Сесія 3. Професійні організації та їх місія у посиленні ролі професії бухгалтера і аудитора в умовах сталості.

Сесія 4. Університетська освіта у розвитку професії бухгалтера і аудитора: спрямування на сталість.

Під час роботи сесій:

– обговорено дискусійні питання становлення бухгалтерського обліку в умовах сталого розвитку;

– розглянуто напрями удосконалення бухгалтер-

ського обліку в управлінні бізнесом у контексті сталого розвитку. Окреслені основні напрями розвитку бухгалтерського обліку у країнах Східного партнерства та їх підтримка Світовим банком;

– визначено роль державного регулювання бухгалтерського обліку та аудиторської діяльності для досягнення цілей сталого розвитку;

– розглянуто особливості взаємодії бухгалтерів та керівників, а також виклики у сфері аналітики для майбутніх аудиторів;

– окреслено очікувані специфічні навички сучасних бухгалтерів та оновлені вимоги професійних організацій до підготовки відповідних фахівців;

– висвітлено питання Східного партнерства з приводу транскордонної вищої освіти, міжнародної торгівлі та економічної конкурентоспроможності;

– обговорено напрями еволюції та можливості транскордонного ринку праці у регіоні Румунія-Україна в умовах цифрової трансформації;

– визначено вимоги сьогодення до звіту з управління і корпоративної соціальної відповідальності;

– визначений внесок у досягнення цілей сталого розвитку за рахунок формування підприємствами основних показників звітності;

– узагальнено практичний досвід забезпечення прозорості нефінансової звітності страхових компаній, формування довіри до неї;

– розглянуто сучасні вектори для досягнення цілей сталого розвитку обліку, аудиту та оподаткування в контексті діджиталізації;

– висвітлені проблемні питання цифрової трансформації бухгалтерського обліку.

За результатами проведення VI Міжнародної науково-практичної конференції, «Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку» 10 грудня 2020 р. та обговорення тез доповідей, стосовно актуальних теоретичних і практичних аспектів обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в умовах сталого розвитку, учасниками ухвалено конкретні рішення і внесено обґрунтовані пропозиції стосовно напрямів сучасних тенденцій розвитку обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграційних процесів.

За результатами виступів, проголошених доповідей, проведеної дискусії та поданих тез доповідей **підготовлено резолюцію конференції та збірник тез** за

такими тематичними напрямками:

1. Парадигма бухгалтерського обліку в умовах дії концепції сталого розвитку.
2. Виклики сталого розвитку в професії бухгалтерів і аудиторів.
3. Професійна етика бухгалтерів і аудиторів в Україні: вплив євроінтеграції та глобалізації.
4. МСФЗ: тенденції удосконалення обліку та звітності.
5. Модернізація методик обліку банківських операцій.
6. Стратегія формування облікової інформації суб'єктами державного сектору економіки.
7. Теорія і практика аудиту в умовах сталого розвитку.
8. Digital-інновації в обліку, аналізі, аудиті та

оподаткуванні.

9. Система оподаткування в управлінні сталим розвитком суб'єкта господарювання.

10. Актуальні питання теорії і практики бізнес-аналізу в умовах сталого розвитку.

Учасники конференції висловлювали щирі вітання з нагоди 20-річчя кафедри аудиту ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» та мали можливість ознайомитися із основними досягненнями кафедри аудиту з матеріалів презентації «Кафедра аудиту – шлях до успіху. 20 років інноваційного поступу».

Докладніша інформація розміщена на офіційному сайті факультету обліку та податкового менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (URL: https://oef.kneu.edu.ua/ua/news_oef/kon_opm/)

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку – це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. **Значна (!) економія коштів** на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру**;
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції – це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті – з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно – це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua